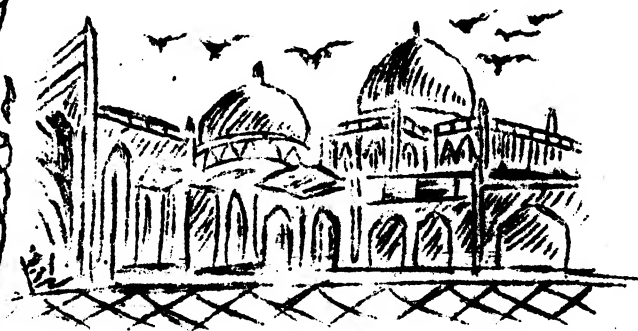

انکشاف امروزی

سفر مزایا و استرفاد

نویسنده: سلطان محمد «انصاری»

(۱۳۷۳)

بسم الله الرحمن الرحيم

انکشاف امروزی شهر مزار شریف

+++++

اسم نویسنده : سلطان محمد (انصاری)

ناشر : شهر داری شهر مزار شریف

چاپ مطبعه شوخ *

چاپ پنجم - سرطان ۱۳۷۳

تیراژ - (۵۰۰) جلد

قیمت فی جلد مبلغ - - - - - افغانی

حق چاپ محفوظ است *

منابع و مصادر :

- ۱- انصاری ، سلطان محمد گیتا شناسی و تاریخ شهر مزار شریف با نقاط همجوار آن سال ۱۳۷۲ چاپ مطبعه حرکت انقلاب اسلامی ولایت بلخ .
- ۲- انصاری سلطان محمد ، جغرافیای بلخ بخش اول و دوم سال ۱۳۷۰ الی ۱۳۷۱ چاپ مطبعه دولتی بلخ .
- ۳- پوهاند رحمتی محب الله جغرافیای بشری افغانستان - پوهنتون کابل ۱۳۶۴ .
- ۴- پوهاند عارض غلام جیلانی ، اقلیم حیاتی افغانستان ، پوهنتون کابل ، سال ۱۳۵۱ .
- ۵- حنیف (محمد حنیف) مجله اوقات ماه اسد سال ۱۳۵۱ شمسی . جمادی الاخر ۱۳۹۶ قمری .
- ۶- خلیق ، صالح محمد کاج بلند سبز بلخ ، سال ۱۳۶۵ .
- ۷- خلیق ، صالح محمد جشن های آریایی ها - بلخ سال ۱۳۷۰ .
- ۸- حسینی ژکفر ، فصل سبز ، بلخ ، سال ۱۳۷۰ .
- ۹- دلگیر ، محمد اسحق ، در خطا و ج آرزو ، بلخ سال ۱۳۶۳ .
- ۱۰- رزاقیار ، تور یالی ، وسایل اطلاعات جمعی ولایت بلخ ، سنبله ۱۳۶۵ .
- ۱۱- رزاقیار ، تور یالی ، کوتاه درنگی در زمینه گاهنامه بلخ ، خوت ۱۳۷۰ .
- ۱۲- گروتس باخ آروین - ترجمه سید محسنیان ، جغرافیای شهری در افغانستان ، سال ۱۳۶۸ ، چاپ ایران .
- ۱۳- مجله جنبش ، شماره اول و دوم ۱۳۷۱ بلخ . تقریر باقی به ...

ستر جنرال عبدالرشید دوستم

رئيس شورای عالی جنبش ملی اسلامی افغانستان
و رئيس شورای عالی نظامی صفحات شمال

محمد رسول عمری
شماره دار ششم منزه شریف

فهرست عناوین و یسین

صفحه	عنوان
	پیشگفتار
	تقریظ
	فصل اول - (نگاهی به تاریخچه شهر مزار شریف
۱	و روضه شاه اولیماک)
۲۷	موقعیت جغرافیایی شهر مزار شریف
۲۱	وضع جیو مورفولوژیکی
۲۳	جدول اقلیمی شهر مزار شریف
۲۵	علت انکشاف شهر مزار شریف
۳۰	فصل دوم - انکشاف امروزی شهر مزار شریف
۳۲	نواحی مختلف شهر مزار شریف
۳۶	صنایع مدرن فابریکه های تولیدی شهر مزار شریف
۵۱	فابریکه های صنعتی خصوصی
	اهمیت ایجاد پارکهای صنعتی و ارزش اقتصادی
۵۲	آن در شهر مزار شریف
۵۵	ترانسپورت و حمل و نقل
۵۷	فاصله سرکها از شهر مزار شریف الى اطراف آن
۶۰	محلات مهمه و حیاتین

فصل سوم - وضع بشری و کلتوری و فرهنگی شهر مزار شریف ۶۶

معرفی شعرای بلخ ۷۷

منابع و ماءخذ ۸۰

نظاریات و پیشنهادات در مورد طرح ریزی شهر مزار شریف

اشعار در وصف شهر دار

الف - شهر دار (شاعر بیریا)

ب - شهر دار (شاعر آشفته باختری)

برای خانواده های بی سرپناه در قسمت شمال شرق شهر موجوده
بوده که بنام شهر نو موسی گردیده است .

ساحه جدید دارای مساحت تقریباً " (۳۷۵۰) جریب زمین و در سه
چهار قسمت طرح ریزی گردیده است و از مرکز شهر مزار شریف ۷ کیلو
متر فاصله دارد که میتوان ایجاد این پروژه را یک اقدام نیاک و ارزنده
شمرد .

اینک به یاری خداوند متعال (چ) با اراده خاص و به کمک
منابع و ماء غذ دست داشته ام و بارش نمود های ارزشمند محترمانه
هریک استاد محمد نسیم (باختری) ، استاد خال مراد (باختری)
استاد محمد صادق (شیروخواه) ، توریانی (رزاقیار) ، الخساج
خلیل الله (حافد) و داکتر امیر محمد (رایس) این رساله را سه
تدوین و به زیور چاپ آراسته گردانیدم از آنها با قدر دانی یسار
آوری مینمایم .

خدا کند که مطالعه کننده گان عزیز از محتویات آن استفاده
مزید نمایند . به اختصار ام

س . انصاری

قابل توجه :

مطلب هذا ختم پیشگفتار بوده که شروع پیشگفتار در صفحه ۱۱
بعدی گنجانیده شده است به آن مراجعه شود .

(اداره)

بسم الله الرحمن الرحيم

(پیش گفتار)

شهر مزار شریف یکی از شهرهای تاریخی و بزرگ افغانستان درین اواخر میاشد . اهمیت این خطه از جهت انتساب لاسم مزار فیض آثار حضرت علی کرم الله وجهه بیشتر جلب توجه میکند . به راد مرد سترگ از تمام دنیا این خطه را نیکو دیده و درین جا اقرار گرفته است .

شهر مزار شریف که وجه تسمیه آن نیز وجود مزار حضرت علی (ک) میباشد آرامگاه این شخصیت برجسته اسلام را در قلبش جای داده و سالانه هزاران تن از زائرین داخلی و خارجی ازین شهر دیدن مینمایند .

شهر مزار شریف (بلخ) با تربیه کردن فرزندان نامور ، داشتن اماکن مقدسه و تاریخی و دلچسپی برای جهانگردان غنی ترین شهری است که تاریخ آنرا فراموش نمیکند . این شهر دارای ارتباط طایعات تجاری ، اقتصادی و سیاسی بوده اکثریت پیشه مردم آنرا صنعت و کارهای اداری ، تجارت ، تعلیم و تربیه ، امور نظامی و غیره تشکیل میدهند .

لله الحمد که اکنون از برکت پیروزی انقلاب اسلامی افغانستان عوام برادران مؤمن ، مجاهدین صادق و خیراندیش امنیت و آرامش درین شهر مستقر بوده و عموماً " باشندگان این دیار بشمول مهاجرین دردمند و آواره کابل و مهاجرین تاجکستان همگی در فضای صلح بسر می برند و باید متذکر شد که مستمر محمد رسول (عمری) شهر دار مزار شریف در حصه وسعت و انشاف این شهر خیلی دلچسپی و علاقمندی نشان میدهند و از جمله ابتکارات مهم شان توزیع (۱۶) هزار نموه زمین

ادامه منابع و مآخذ :

- ۴- امیر آئین ، عبدالقیاس ، آذر یون ، بلغ ۱۳۶۸ .
- ۵- روزنامه بیدار ، شماره ۱۳۶ مورخ ۱۶ سنبله ۱۳۶۶ بلغ .
- ۱۶- روزنامه بیدار ، شماره ۷۳ مورخ ۲۱ میزان ۱۳۷۲ بلغ .
- ۱۷- ندای اسلام ، شماره ششم سال دوم ۲۰ سنبله ۱۳۷۲ قمری ، بلغ .
- ۱۸- معلومات از مدیریت پلان ریاست نساجی بلغ ۱۰ قمری ۷۲ .
- ۱۹- رر رر رر جین و پرسی بلغ ۷۲/۷/۵ .
- ۲۰- رر سیلوی بلغ ۷۲/۶/۱۲ بلغ .
- ۲۱- ریاست پهای ولایت بلغ ۱۳۷۲/۶/۱۴ .
- ۲۲- رر اطلاعات و نشر بلغ ۷۲/۵/۱۰ .
- ۲۳- رر رادیو تلویزیون بلغ ۱۳۷۲/۴/۵ .
- ۲۴- پارکهای صنعتی ولایت بلغ ۷۲/۴/۱۵ .
- ۲۵- ریاست احصائیه ولایت بلغ ۱۳۷۲/۴/۲ .
- ۲۶- رر انجمن نویسندگان بلغ ۱۳۷۲/۵/۲ .
- ۲۷- رر شهرداری مزار شریف ۱۳۷۲/۵/۵ .
- ۲۸- رر انجمن کتابداران و ناشران افغانستان در ولایت بلغ ۱۳۷۲/۸/۲ .
- ۲۹- رر مدیریت فروش کتب بمحقق مزار شریف ۱۳۷۲/ ۸/۲ .
- ۳۰- رر کمیسیون گاز رسانی بلغ ۱۳۷۲/ ۸/۱ .
- ۳۱- رر ریاست زون سرکهها ۱۳۷۲/۸/۹ .
- ۳۲- رر از مدیریت ترافیک ولایت بلغ ۷۲/۹/۲ .
- ۳۳- رر ریاست آبرسانی بلغ ۱۳۷۲/۸/۷ .
- ۳۴- رر ریاستهای دهفنگانه نواحی شهرداری مزار شریف - ۱۳۷۲/ ۸/۹ .
- ۳۵- رر از سایر مؤسسات فرهنگی ، کلتوری و اداری بلغ .

تقدیر یسقط

مجموعه تحقیقی و معلوماتی اینکه تحت عنوان (انکشاف امروزی شهر مزار شریف) به همت پژوهشگر جوان و پر تلاش دیار ما محترم سلطان محمد (انصاری) تهیه و ترتیب گردیده يك کار نهایت نیکو می باشد .

موصوف با استفاده از منابع و مآخذ معتبر و مراجع موثق توانسته است سوابق تاریخی و خصوصیت طبیعی و جغرافیایی عوامل - انکشاف شهر مزار شریف را مورد بررسی قرار داده و معلومات دقیق در مورد تأسیسات عمرانی ، اقتصادی و فرهنگی شهر مزار شریف به اراعه اعداد و ارقام در اختیار خواننده گان محترم گذاشته است . مطالعه این رساله میتواند منجبت يك اثر مفید برای دانش دوستان و دانش پژوهان باشد ، البته به علاوه اینکه رساله غذا عطش دانش پژوهان را درین عرصه رفع مینماید خدمتی است در جهت معرفی یکی از شهرهای تاریخی کشور ما که چه در شرایط گذشته و چه در شرایط معاصر از اهمیت خاصی برخوردار بوده است .

بناءً " برای نویسنده جوان و با احساس توفیق مزید از بارگاه ایزد متعال تمنا مینمائیم تا برای شکوفایی دانش و فرهنگ در کشور مساعی بیشتری بخرج داده و مصدر خدمات فرهنگی و علمی شایانی برای کشور و مردم خویش گسرد . با احترام

محمد صادق (خیر خواه)
استاد دیپارتمنت تاریخ انستیتوت پیداکوژی

ولایت بلخ

۱۳۷۲ / ۹ / ۲۲

بسم الله الرحمن الرحيم

نگاهی به تاریخچه شهر مزار شریف:

در زمان باستان تاریخ شهر مزار شریف با تاریخ شهر بلخ توأم است. • بنابراین شهرت باستانی بلخ که در تاریخ ثبت است به نحوی از انحا به شهر مزار شریف نیز ارتباط میگیرد. • بدین لحاظ لازمست نخست نظر مختصری بر تاریخچه شهر بلخ بیندازیم. • در سرود های ریگ ویدا نام باستانی بلخ که ساسانه شهر مزار شریف در نزدیکی آن شامل بوده بنام (بلهک) و در - مها بهاراته و ادبیات سانسکریت بنام بهلی یا بهدی یاد گردیده - است. • شاهان پیشدادی (یما و جم) اسم این منطقه را بهدی نامگذاری کردند. •

در زمان سلطنت هخامنشی ها بهدی بنام (باکتر یانه) یاد میشد و به تحقیق یونانی ها نیز این سرزمین را به اسم باکتریا - یاد نمودند. • پارتها که یکی از قبایل بدون آریایی باختری بود و پارت که معنی تبعید شده را افاده میکنند به اهالی سرزمین باختر داده شده بود و چون در زمان ارمنی پارت را بهیل می گفتند و در زبان پهلوی به بهخل و (بهخلی) تغییر یافت و ساسانی ها آنرا بلخ خواندند. • حکمرایان عرب بعد از آنکه فتوحات خود را در این سرزمین پهن کردند به تمدن عالی این سرزمین اعتراف نمودند ازین جهت آن - شهر را به نام ام البلاد یاد کردند اما نام بلخ که از زمان ساسانیها

بالای منقاره گذاشته شده بود تا هنوز پا برجاست .
شهر بلخ در روزگاران گذشته کانون تمدن بزرگ ویدی و اوستانیسی
بوده بزرگترین پناه گاه ها در آنوقت توسط سرداران نامورو مردم بسا
فرهنگ این خطه اعمار شده بود . برج و باروی بلند آن شهر بسا
بیرقهای برافراشته آن آوازه در جهان پدید آورده بود .

خلاصه این شهر دارای يك تمدن عالی بود اما نظر به حوادث
روزگار - بلخ تاریخی با همان بلال باقی نمانده و ده ها بار دستخو^ش
ویرانی مهاجمین تاراج گرفت و آنها دارای مادی و مصنوعی این خطه
را غارت نمودند . فرصتیکه چنگیز در سال ۶۱۸ - هجری قمری بر این
شهر هجوم آورد ، آنرا طوری تخریب کرد که امکان آبادی مجدد -
این شهر با عظمت کمتر میسر بود . شهر مذهبی دیگری تقریباً -
در بیست کیلومتری شرق آن واقع بود که روز بروز انکشاف می یافت .
چندی بعد از حملات چنگیز نقطه دیگر که به تل خیران معروف
بود در آن شهر جدید مذهبی اساس یافت . این شهر مذهبی نسبت
ظهور مرقد حضرت علی (ک) بنا یافته چنانچه مردم عوام درباره -
مرقد حضرت علی (ک) چنین عقیده دارند :

موقصیه ابو مسلم خراسانی بقدرت رسید نظر به احترامیکه به
خاندان سادات حسینی داشت بحضور امام جعفر صادق (رض) مشرف
شده خواست تا ویرانه خلافت برگزیند ، امام در عوض این پیشنهاد
بوی اظهار داشت که هرگاه شخصی بخواهد باین خاندان خدمت

نیکو انجام دهد. بهتر است جسد مبارک حضرت علی کرم الله وجهه را
 که در نجف مدفون است به بلخ انتقال دهد.
 ابو مسلم خراسانی با همکاری عیاران خود تابوت مبارک حضرت
 علی (ک) را از راه مرو به کلفت و از آنجا به بلخ و بالاخره به تلخیوان
 (موقعیت مؤثر شریف امروز) آورده و بصورت خفیه در دفن آن اقدام
 ورزید و لوحه سنگی را که مشتمل بر حقایق در مورد آن حضرت بود در پهلوی
 تابوت ایشان نهاد.

در عهد سلطان سنجر (۵۱۱ - ۵۵۲ هـ ق) از دفتر معاملات
 ابو مسلم مطالبی بدست آوردند که در آن جمله وصیتنامه امام جعفر
 صادق (رض) را که راجع به انتقال تابوت حضرت علی (ک) امر فرموده
 بود دریافت داشتند. از طرف سنجر فرمان تفتحص درین باره -
 صادر شد. موصی که به جستجو پرداختند در ناحیه تلخیوان
 و پشته ای که بنام تل علی موسوم بود گنبد کوچکی با در ب فولادین
 و تفرقی از نقره پدیدار گشت. علاوه بر آن مصحفی که بر پوست آهو
 بخط کوفی نوشته شده بود با شمیر بزرگ و یک سنگ خشت نما که
 در آن (هذا ولی الله علی اسد الله) تحریر یافته بود بدست آمد.

از آن به بعد سلطان سنجر امر اعمار گنبد را در آنجا صادر کرد.
 زائرین زیاد بدور آن جمع شدند و یکتعداد کپیر از زاپرین سالانه
 به آنجا رفت و آمد داشتند. در زمان سلطان حسین با یقرا بکمک
 شخصیت بزرگ استاد کمال الدین بهزاد مقبره عظیم و باشکوهی
 با گنبد بزرگ و دروازه دور ساخته شد که بذات خود این معماری

از چله شهرکار بجای دوره تیموریان هرات به سبب پیرو و باغی
را در اطراف این مزار متبرک احداث کرد که بعداً " از طرف امیر -
وسلاطین در هر عصر و زمان الحاقیه های به عمارت روضه مطهره
پیوسته و از آن زمان به بعد بنام شهر مزار مصطفی گسردید *

الحاقیه های حریم حرم محترم

گنبد دوم که بنام گنبد آستانه یا گنبد مسجد جامع یاد میشود و دارای
دو چله خانه، يك محراب و يك منبر بوده و يك ديك فلزی در زاویه
آن قرار دارد در عهد عبدالعزیز خان اوزبك والی بلخ اعمار
گردیده است و هم در عصر ولی محمد بنان دو مین پادشاه جانی
در اطراف روضه مبارك چهار باغ ساخته شده بود که یکصد جریب
زمین را احتوا میکرد و در جانب شمال روضه شریفه حوضی احداث
گردیده بود که ۶۰ در ۶۰ متر مساحت داشت و چهارده پنجه چنار
بزرگ در اطراف آن سایه گستر بودند که بنام حوضی (سران) یاد
میشد * دروازه شرقی بنام دروازه قاسم خان و دروازه غربی
بنام دروازه منظر گاه یاد میشود و اکنون محراب مسجد جدید می
باشد با کاشیهای زیبا و نار پیچ و رواق بلند بالابدوره سلطنت
امیر عبدالرحمن خان و امیر شیر علی خان آباد گردیده و هكذا مقبره
امیر شیر علی خان و وزیر محمد انبر خان که در گوشه جنوب غرب عمارت
روضه مطهره موقعیت دارند با مر امیر عبدالرحمن خان اعمار و کاشی
کاری گردیده است * دروازه شمالی با دو گلدسته آن که بنام

دروازه چهار باغ شهرت دارد ، در عهد امیر شیر علی خان کاشی
و دروازه جنوبی که بنام دروازه بهاء الدین علیه الرحمه یاد میشود
در عهد اعلیحضرت محمد ظاهر شاه ترمیم و کاشی کاری گردیده است .
حجره بسا و چله خانه همسا

در اطراف روضه مطهره بیش از (۱۱۰) باب حجره وجود داشت که
چند باب آن بنام چله خانه یاد میشد که روحانیون ، علماء و ارباب
حال برخی بصورت مؤقت و بعضی هم بطور دایمی در آنها سکونت
میکردند ، خصوصاً در ایام گل سرخ مشایخ و صاحبان حال آمده
در حجرات محینه چله ها می کشیدند که میتوان از جمله ساکنین دایمی
و مؤقتی این حجرات ، جان آخوند زاده ، حاجی سیاح (بر دیکه
در ده سال اخیر سید جمال الدین افغانی هم کتاب آن سید و آلاتبار
بوده و در لحظات اخیر عمر شان به بالین حضرت سید بود) ، حاجی
درویش ، سید نادر شاه متخلص به (میر حزین) و حاجی گلزار -
نام بسرد *

حمام و قفسی :

در سمت غرب دروازه چهار باغ (شمال غرب) روضه مطهره حمامی
وجود داشت که تنها برای استفاده و غسل رایگان حجه نشینان و -
منسوبین این آستان اعمار شده بود و مصارف آنها از طرف خزانه
تهیه و تأدیه میکردند . *

کاشی کاری

کاشی کاری عمارت روضه شریف به صورت منظم از سنه ۱۲۸۵ -
تقریبی به بعد شروع شده قبل از آن اگر چه در بلخ کارخانه های
کاشی سازی موجود و مزارات متبرکه را با آن تزئین مینمودند اما
در سال مذکور عهد امیر شیرعلیخان که نایب محمد علم خان بحیث
لویساب ترکستان بود سر رشته کاشی کاری روضه شریف را بصورت
عام گذاشت چنانچه برای این کار استاد سمیع نام سمرقندی که
از کاشی سازان بلخ بود نامزد گردید و وی مکتبی درین فن باز
کرد و چند تن از اولاد وطن را تحت تربیه گرفت و در عرصه چهار
سال به این کار اهتمام ورزیده اولاً "بر حصه" بالایی دو گنبد بزرگ
دو گنبد دیگری بنا نمود تا فرق گنبد پایین از آسیب نم و برف -
محفوظ بماند و هم گنبد های مذکور به تناسب روایع و کثرت کاشی
که ساختمان آنها خواشی آن روایع مدنظر بوده بلند گردید
استاد سمیع مرحوم از طرف بیرون این دو گنبد جدیداً بنسب
را با کاشی فیروزه ای تزئین کرد و پیلایی آن دروازه های جنوبی
و شمالی را تمام کرد و بعد پیزاره های ورود گنبد را مینا کاری نمود
و از کاشیکاری های استاد سمیع تا حال دروازه سمت جنوبی
تجسّی که رو به صحن است باقیمانده است و امروز اگر انواع کاشی
های روضه مدبره شماریده شود تخمین به ۷۰۰ قسم متمایز
میرسد *

در وازه^۱ شمالی روضه^۲ شریف از طرف لویناب شیر دل خان در -
 سال ۱۲۹۴ ق کاشیکاری شده و در وازه^۳ غربی که فیلا^۴ محراب -
 مسجد جامع روضه^۵ شریف است در عهد امیر عبدالرحمن خان و امیر
 حبیب الله خان به امر نایب الحکومه سردار محمد عزیز خان کاشی
 کاری شده ، سقف پیزاره^۶ گنبد حرم و گنبد خاتنه با محراب و رواقهای
 این گنبد ها از طرف داخل به اهتمام زیاد بصورت مقرنس مهنا کاری
 تذهیب و رنگ آمیزی گردید که از حیث نفاست و طراقت بی نظیر است .
 استاد این کار اسلم خان کابلی و علم خان فرز نوی بودند .

کتیبه ها

- در رواق و برخی از دیوارهای روضه^۱ مبارکه ، کتیبه های نیز
 نصب اند که تاریخ اعمار عمارت الحاقیه های آنرا معرفی میکند .
- ۱- کتیبه تعمیر دو گنبد فوقانی که در عهد نایب محمد علم خان قی
 از کاشی ساخته شده بداخل رواق نظرگاه نصب بوده چون کاشی روا
 مذکور از طرف سردار عبدالله توخی تجدید شده بنا^۲ " کتیبه^۳ مذکور
 از بین رفته است .
- ۲- کتیبه^۴ کعبه کاشی تعبیه شده در بالای رواق داخل در وازه^۵
 جنوبی (در وازه^۶ بهاء الدین) نصب است .
- ۳- طرف غرب (پله گرد) در وازه^۷ جنوبی تاریخ و شرح ساختما
 دو گلدسته^۸ که در دو جناح در وازه^۹ است بر روی سنگی نقش و نصب -
 گردیده است .

است :

۴- طرف شرق پله گرد دروازه مذکور شرح ساختمان خود دروازه -
بروی سنگ حك و نصب است .
۵- طرف بیرون دروازه پیراء الدین (رج) که در عهد محمد -
ظاشر شاه ترمیم و کاشی کاری شده کتیبه بروی سنگ حك و نصب
گردیده است .

۶- کتیبه در سمت بیرونی دروازه شمالی که در عهد محمد نادرشاه
کاشی شده از کاشی ساخته و نصب است .

۷- در حصه بالایی دروازه چهارباغ (دروازه شمالی) که در -
عهد امیر شیروعلیمخان کار و کاشی شده کتیبه خوانده میشود .

۸- کتیبه یی بروی سنگ سفید در جناح راست از طرف غرب دروازه
قاسم خانی که در عهد امیر عبدالرحمن خان نقش و نصب گردیده است .

۹- سلام نامه که در دوره امیر عبدالرحمن خان بروی دولوحسه
نقره حك و بدو طرف دروازه گنبد حرم نصب است .

۱۰- کتیبه در بالایی برنده مسجد جامع جدید بقلم جلی بروی کاشی
تعبیه و نصب است .

۱۱- کتیبه که به نظم از طرف مرحوم سید نادرشاه (میرحزین) -
ترتیب و بروی سنگ حك و به بیرون دیوار مسجد جامع نصب است .

صندوق مقبره مطهره

صندوقی قبر حضرت شاه اولیا (ك) که از چوب خوشبو ساخته شده بطور
تخمین طول آن ۶ متر و عرض آن ۴ و ارتفاع آن ۱ و نیم متر بوده در
سمت شرقی آن نزدیک زاویه جنوب شرقی دروازه وجود داشت که از چوب
خوشبو و کنده کاری ساخته شده به صندوق قبر نصب و قفل از طلا که
در آن آیاتی متبرکه کلام الله مجید نقر است متقل میاشد و در چهار گوشه
صندوق علمای مبارک با پنجه های طلا و مرصع نصب گردیده بود که
صندوق مبارک در شب نوروز با پوشهای زرد و زنی که از عادت
اشعرا ص مسندان عهد یسه میشد با

مراسم خاصی پوش میگردید و بالای قبر مبارک قندیل های بزرگ که بسا گروهای برق مزین است آویخته شده و پهلوی قبر مبارک بالای سر و عقب پنجره رواق نظرگاه نسخه های قرآن عظیم الشان روی میزها جهت تلاوت و ختم گذاشته شده است ، صحن گنبد حرم و گنبد خانقاه باقالین های ساخت وطن مفروش و متولیان درپای مقبره مطهره به دو سمت مدخل گنبد حرم و گنبد خانقاه جهت راهنمایی زائرین نشسته اند .

مدرسۀ حفاظ

در یکی از اتاقهای بالای حجره های روضه مطهره مدرسۀ حفاظ وجود دارد که بنام (دارالحفاظ) یاد میشود و در آن یکصد تفسیر طلاب جهت حفظ قرآن کریم شامل اند و اساس آن از زمان امیر عبدالرحمن خان گذاشته شده و از جمله سر معلمان این مدرسۀ که بنام (قاری باشی) یاد میشود قاری جزخی ، قاری اتالیق ، قاری نصرالله ، قاری عبدالغفور و قاری محمد صالح بوده اند .

مدرسۀ علوم دینی

در جمله این حجرات يك حجره برای تدریس علوم دینی تخصیص داده شده بود که طلاب برای تحصیل علم تفسیر ، فقه ، حدیث و تجوید در آن میشتافتند که از جمله مدرّسین این مدرسۀ قاضی عبدالرحمن و داماد محمد اسمعیل خان را میتوان نام برد و از آن مدرسۀ دروسال یکتهداد فارغ التحصیلان تقدیم جامعه میشدند .

کتابخانه

حجره که بین مقبره وزیر محمد اکبر خان و مدخل گنبد خانقاه است بنام کتابخانه مسمی گردیده بود که در آن علاوه از کتب دینی نسخه های متعدد قرآن عظیم الشان با خطوط زیبا و منحصر به فرد وجود داشت که منجمله دو نسخه قرآن عظیم الشان از خط میرزا محمد باقر قزوینی

تذکر است :

۱- عکس قرآن عظیم الشان که بخط کوفی زیبا نگارش یافته است و این قرآنی است که حضرت عثمان (رض) حین تلاوت بالای آن به شهادت رسیدند و خون مبارک شان روی آیات مبارکه آن ریخته است .
۲- قرآن عظیم الشانی که بخط زیبا نوشته شده و نویسنده آن از نوشتن نام خود خود داری کرده است . نگارش آن طوریست که حرف اول سطر اول صفحه آن با حرف اول سطر اخیر صفحه مذکور یکی بود و حرف اول سطر دوم صفحه با حرف اول سطر دوم آن از طرف پایان هکذا الی سطر نصف صفحه حرف اول سطر با حرف اول سطر معادل آن در عین صفحه متحد اند و حرف اول سطر ما بین صفحه که تنها میماند با حرف اول سطر بین صفحه دوم یکی است و به همین ترتیب تا اخیر قرآن عظیم الشان تحریر یافته است . با وجود یک در زمان دوره حکومت نجیب الله یک سلسله دستبرد ها در کتابخانه روضه مبارکه بعمل آمده با آنها یک تعداد کتابهای موجود اند که قابل ملاحظه می باشند ضمناً در همین نزدیکی شاه توجّه ریاست اطلاعات و کلتور ولایت بلخ کتابخانه دوباره احیا و همپنان از طرف بعضی از فرشتگان یک تعداد کتب تازه اهدا و تنظیم امور کتابخانه روضه شریفه را عبدالروف (توانا) به عهده دارد .

آسوده گان حرم روضه مطهره

در حرم این حرم مقبره که برخی از بزرگان و ارباب منصب نیز مدفونند که بالای مقبره بعضی از ایشان رواق و گنبدی بصورت الحاقیه اعمار گردیده است . از جمله در سمت شرقی گنبد حرم قبر سید تاج الدین اندخویی ملقب به میر برکه ، قبر استاد بینایی معمار گنبد حرم ، قبر بی بی معصومه مشهوره فاطمه ثانی از اولاد امام ربانی (رح) تحت گنبدی قرار دارند که دروازه مزار شان بداخل گنبد حرم باز میشود و در رواق بیرونی گنبد مذکور قبر میر عبدالواسع مشهوره ایشان امسالم

خطیب سابقه، روضه، مطهره، بیرون گنبد خاگاه طرف غرب عمارت روضه، مبارکه مقبره، امیرشیر علی خان، وزیر محمد اکبرخان و محمد اکرم خان قرار دارند که بالای قبرشان گنبد شاهی موجود اند که با کاشی های زیبا مزین میباشند و هكذا در همین سمت روضه، مطهره، قهسره، سردار عبدالعزیز خان، سردار محمد سرور خان، سپه سالار غلامحیدر خان، برگد محمد ناصر خان، سردار عبدالله خان، سردار جمعه خان و نایب سالار محمد غوث خان وجود دارند و در زاویه جنوب غربی صحن روضه، مبارکه قبر حضرت خلیفه صاحب دارالامان بوده و همچنین در جناح راست دروازه، قاسم خانی مزار شهزاده قاسم، بن خسرو خان بن نذر محمد خان وجود دارد که دروازه مذکور بنام ایشان مسمی میباشند. * مولوی عبدالحی (سالك)، مولوی میرزا محمد کوشانسی از جمله علمای برجسته، اخیر در محوطه، کوچک بنام (دخمه، سنجری) مدفون اند. * سید نادر شاه از متولیان اخیر و سید شاه خان پسر رئیس فابریکات جین و پوس که از شخصیت های ملی و برجسته بوده نیز در دخمه، نقاره خانه جاگزین عرصه خاک گردیده اند، همچنین میتوان از عطا محمد توشی پسر سردار عبدالله خان نام برد.

خطباء و مؤذنان

در مسجد جامع روضه، مبارکه کسانی به امامت و خطابت انتخاب میشوند که هم عالم و هم پر هیزگار بودند و در یکی از حجرات روضه، مطهر سکونت میکردند که از جمله میتوان از داملا میر کمال، داملا میر عبدالواحد، داملا محمد اسمعیل و داملا میر عبدالواحد را نام برد و هم هشت نفر مؤذن تحت اداره، یک نفر مؤذن باشی مؤظف بودند که تاکنون هم بدان تعداد وجود دارند و از آن جمله ایشان حاجی محمد افضل خان مؤذن باشی روضه، مبارکه بوده که از عرصه شخصیت سال باینطرف امرآذان محمدی (ص) را به عهده داشته یک شخص پر هیزگار و عالم میباشند.

در بیان چندال و فمراش

از عهد امیر عبدالرحمن خان جهت مراقبت ، تنظیم و تنظیف
روضه مطهره (۷) نفر دربان و یک نفر دربان باشی ، (۷) نفر
چندال و یک نفر چندال باشی ، (۱۰) نفر فراش و یک نفر فراش باشی
وظیفه دار بودند .

دخمه سنجری و گلزار

بیرون احاطه، صحن روضه، شریفه، طرف جنوب غربی برج با عظمت
 و گنبد عالی، وجود، و التوت، کنه، نام، بزم، ده، حنا، پسته، عرق، نیم، نوش، صفت
 (سلاطین) یاد میشد. این برج با سبک خیلی قدیمه ساخته
 شده و با کاشیهای خیلی مرغوب مزین بوده که در قسمت بالایی
 آن بعضی خطوط عربی و کوفی بمشاهده میرسید که از کاشی تهیه
 شده بود. برج مذکور در تسلیح باغ روضه، شریفه از بین رفته
 و در زیر برج مذکور سلاطین و اولاده، ذکورشان مدفون بودند و به
 مقابل آن سمت شرقی دخمه، دیگری وجود داشت که اولاد انسا
 سلاطین در آن مدفون بودند. (بحر الاسرار) برج مذکور را بنام
 (گنبد کبود) یاد میکنند و احاطه، این برج بنام (گلزار) یاد میشد
 در پاک گوشه، آن گنبد مقبره، خلیفه صاحب دارالامان واقع بوده و
 میگویند قبر (گستقراسلطان) که در سال (۹۱۵ ق) فوت کرده
 نیز در زیر دخمه، سنجرى وجود داشت.

—

از گوشه جنوب غربی صحن سابقه روضه شریفه راهی می برآمد که به چهار راهی (حوض سرپت) میر رسید و مدخل آنرا که به صحن روضه اتصال داشت بنام تیمچه یاد میکردند که دو طرف آن بارواقیها مزین و سقف آن با چوب و بوریا قیچی پوش شده بود و در رواقهای آن بر معنی از مردمان تارك الدنيا و مجذوبین سکونت پذیر بودند

که از پخت (لنگر خانه شاه) اعاشه میشدند و منجمله مجذوبین مشهور
آن که سالهای تعدادی را در آن رواقها سپری کرده بودند بنام (میرگن)
و شریف (مجذوب) یاد میشدند .

راه زیر زمینی (تزر)

حینیکه تابوت مبارک حضرت شاه (ن) به گنبد زیرین جا داده شده
بود یک راه پخته کاری به شکل (تزر) از سمت غربی آن کشیده شده بود
که امروز در بین باغ در مدخل آن مسجد بهاری با محراب سنگ رشام
سرخ ساخته شده است که در عهد سلطان حسین میرزا یکده علمای
و مشایخ که در زمره شان مولینا عبدالرحمن (جامی) نیز بودند
از آن راه داخل و تابوت شاه را مشاهده کردند .

مدرسه خواجه خیمران

بطرف شمال غرب روضه مطهره در بین باغ مدرسه بی وجود داشت
که بنام مدرسه خواجه خیمران یاد میشد و در سمت شمالی مدرسه
موصوفه مقبره قدیمه موجود بود گرچه آن مدرسه و آن مقبره در تسلیع
باغ از بین رفته اند اما تاکنون زیارتی در آنجا وجود دارد که میگویند
ترتبت خواجه عبدالله زربخش میباشند .

شاهنامه و کتاب ابو مسلم

گرچه شاهنامه خوانی و خواندن کتاب ابو مسلم در شهر مزار شریف
و نواحی بلخ رواج داشت و تا هنوز هم در بعضی خانه ها خواننده
میشود اما در گوشه شمال غربی صحن روضه مبارکه کافی (سجاوار)
موجود بود که مخصوص خواندن آن دو کتاب در شبهای زمستان بود
مردم علاقه مند از گوشه و کنار شهر هر شب بعد از ادا نماز خفتن
در آنجا گرد آمده شاهنامه فردوسی و کتاب ابو مسلم تراسانی را
تادل شبها از زبان چند نفریکه بخواندن آنها مهارت داشتند

استماع میکردند حتی چند سال قبل یکتفرکه بنام (مبین) یاد میشد همیشه سقاوی داشت چون شبهارا به شنیدن دو کتاب سحر میکرد قصه های جهانگیری ابو مسلم را طوری به حفظ داشت که روزانه هنگام آب پاشی با مشک مخصوص آب پاشی قصه های ابو مسلم را بصورت کامل بیان می نمود .

گسل سرخ

از عهد باستان باینطرف در پای آرامگاه حضرت شیر خدا از روز اول حمل میله های چهل روزه بنام میله (گل سرخ) بر پامیگردد که هجوم زایرین نسبت به دیگر اوقات سال درین فصل زیاد ترمیباشد مخصوصاً در هنگام افتتاح این میله که با برافراشتن علم مبارک بر گزار میگردد - تعداد زیارت کننده گان به صد ها هزار نفر میرسد . علامه افتتاح این میله در سنوات پیشین با ایستاده کردن یک (طناب خیمه) بوده و بعداً " این علم جای آنرا گرفته است . در سابق مراسم برافراشتن علم مبارک از جانب جنوب شرق صحن روضه شریفه بر گزار میگردد اما اکنون در پیشگاه نظرگاه بطرف غرب برافراشته میشود .

نقاره خانه

در پهلوی جاده بهاء الدین (رح) بین مدرسه کهنه مشهور به مدرسه (دیوان بیگی) و مدرسه وقدمگاه شاه نقشبند برج پنج دهانه وجود داشت که بنام (نقاره خانه) یاد میشد و هر سم باستان هر روز - وقت طلوع و غروب آفتاب از بالای برج مذکور نقاره نواخته میشد .

لنگر خانه

حینیکه امیر عبدالرحمن خان به مزار شریف آمد و چندی اقامت گزید برای اینکه زایرین خصوصاً متولیان ، مشایخ و علما که بنام حجره نشین یاد میشدند ، فقرا ، مساکین و معیوبینیکه بخرش شفایابی پیرامون این دارالشفاء گرد می آمدند اعاشه شده باشند مطبخ بزرگی را بنام (لنگر خانه) اساس گذاشت و مصارف آنرا مر بوط خزانه کرد .

این لنگرخانه که در قسمت شمال غرب روضهء مطهره تا ششپس شده بود با یک پروگرام منظم به پخت و پز ادامه میداد .
 امور آن تحت نظارت یک نفر ناظرو (۱۰) نفر خدمتگاران بام می یافت و جریان آن توسط رئیس روضه که در آن فرصت بنام (امین) یاد میشد مراقبت میگردد .

ظروف طعام خانه عبارت بود از دیگهای بزرگ چودنی که ظرفیت ۸ سیر پخت را داشتند . هکذا دیگهای مسی با غوریهای مسی و غیره . . .
 منظوری پخت آن در هر روز دو دیگ برنج (۱۶) سیره و دو دیگ (دلد) به پیمانه مذکور بوده که از طرف پچاشت پخت میشد و پس از اشنام معین و جیره خور توزیع میگردد ، چون این عمل غیر عادی در آن فرصت بصورت منظمی به پیش میرفت در حوالی روضه مسکینی پیدا نمیشد که دست به گدایی بزنند و مردم هم غله و دانه بنام لنگر سخی تقدیم میکردند .

پخت این لنگرخانه در روزهای مولود شریف فوق الحاده داشت یعنی علاوه بر پخت عادی به پختن حلوا و شیر برنج نیز اقدام میشد و هکذا بروز عاشورا از طرف لنگرخانه شربت زیاد تهیه و بمردم عرضه میگردد .

شبهای برات

در شبهای برات (۱۵) شعبان المعظم رسم چنان بود که تریپا " به تعداد (۴۰۰۰) چراغ گلی با فتیله های آنها تهیه میگردد و بر سر دیوارهای حجرات و رواتهای روضهء مطهره در حالیکه در بین مردم به اندازه یک خورد چربو ریخته میشد روشن میگردد و تا صبح همچنان روشن می ماند و مصرف آن نیز از طرف خزانه داده میشد .

مسجد جدید روضهء مبارکه

در دورهء غلام رسول خان (پره ماچ) که شهر مزار شریف

مطابق نقشه تحت تخریب و تسطیح و تعمیر قرار گرفت در ساحه چهار باغ روضه شریف نیز افزودی بعمل آمد و چون مسجد سابق (کنبد خانقاه) با اثر از دیاد نمازگزاران کفایت نمیکرد بناء "بفاصله نزدیک طرف غرب عمارت روضه شریف مسجد با شکوئی بنا نهاده شد که با اعانه اهالی ولایت بلخ و مردم غیر اندیش بصرف تخمینگی مبلغ (۹) ملیون افغانی تعمیر آن به پایان رسید .

این مسجد اگر چه ساخته پیشروی نظرگاه راضیق ساخته و باید عمارت آن بطرف قبله جلو برده میشد مگر از نگاه ساختمان و زیبایی خاص خود یک مسجد بی تاثیر بعصاب می آید .

دیوارهای این مسجد از طرف داخل تا پیزاره کاشی و بالاتراز آن بصورت گچ بری مزین گردیده اما دیوارهای بیرونی آن تماما "بسا کاشی" مزین است . این مسجد دارای یک منبر از سنگ رخام سرخ و یک محراب مرنس کاری بوده و سقف آن بالای (۱۱۰) پایه کانکریتی و کاشی کاری استاده است . مسجد مذکور گنجایش (۴۰۰۰) نفر نمازگذار را در یک وقت دارد .

تجدید کنبد های روضه مبارکه

از برج دلو ۱۳۴۲ الی برج دلو ۱۳۴۴ به دوره ولایت عزیز محمد (الکوزی) به اجازه مقامات عالیه شروع و گنبد بالایی روضه مطهره که مشرف به خوابی بود تخریب و غرورها خشت و گسل آن پائین شده و دوباره بصورت سنگتراها گادرو قالب گچی اعمار و بسا کاشی فیروزه مزین گردید . گنبد اصیل روضه شریف که خامه بوده و گدام کانالی و آبرو نداشت بعد از کشیدن کانالها سنگ فرش و با خشت سمنی تسطیح گردیده و مشرف آن بالغ بر مبلغ دو ملیون و سه صد هزار افغانی شد که تمام این مصارف از اعانه اهالی ولایت بلخ و جوزجان و سمنگان تفاق و همچنین درین اواخر پخته کاری آن تقریبا "دوباره" دست خورده است .

در زاویه شمال غرب برج ساعتی اعمار گردیده که با کاهی رنگین
خود از نقاط دور جالب نظر است و بتوجه عزیز محمد الکوزی والی
وقت اعمار گردیده است . وضو خانه و حوض های آب

در چهار باغ روضه شریف ۳ باب وضو خانه موجود است که آب آن
از شبکه آبرسانی تمدید یافته علاوه تا " در چهار طرف چهار باغ روضه
شریف حوض های آب وجود دارد که آب آنها همیشه بقسم فوران جاری
میشود که بتوجه حکومت وقت در سال ۱۳۶۹ اعمار شده است .

ساحه روضه شریف

در حوالی ۱۳۳۷ شمسی تعمیر مسجد شریف و ساحه اطراف چهار
باغ روضه شریف اعمار و توسعه یافته است . ساحه عمومی روضه
شریف بشمول چهار باغ (۷۰) جریب زمین را احتوا مینماید .
اطراف آن بادیوار کتاره دار آهنی به ارتفاع ۱/۲۰ متر محاط
بوده و در هر سمت دود و دروازه عمومی دارد که جمعا " (۸) دروازه
میشود . ساحه ساختمانی گنبد بزرگ (حرم مبارکه) و ساحه گنبد
دومی (خانقاه) شریف که ساختمان تعمیر روضه مبارکه را تشکیل
میدهد یک جریب زمین را احتوا مینماید و ساحه اطراف تعمیر روضه
شریف که پخته کاری و سنگ فرش میاشد در حدود هفت جریب زمین
را احتوا نموده است . این قسمت روضه شریف از سطح عمومی ساحه
چهار باغ به اندازه ۱/۲۰ متر پائینتر قرار دارد و بواسطه دیوار
های کتاره دار آهنی محاط شده است .

موقعیت جغرافیایی شهر مزار شریف

شهر مزار شریف مرکز ولایت بلخ از جمله شهرهای بزرگ
افغانستان بشمار میرود . این شهر در شمال مملکت واقع بوده
عرض البلد ۳۶ درجه و ۴۳ دقیقه و طول البلد ۶۸ درجه و ۷ دقیقه

ازان می گذرد . قرار احصائیه جدید این شهر بیشتر از (۴۸) کیلومتر مربع ساحه را احتوا میکند و در حدود یک میلیون نفر نفوس دارد . حوزه شهر مزار شریف از لحاظ موقعیت جغرافیایی یک حوزه یاز بوده و تقریباً " از چهار طرف به دشتهای وسیع محاط است تنهها بطرف غرب به فاصله (۴۰) کیلومتری آن یک سلسله کوه کوچک بنام البرز یاد میشود و بطرف جنوب آن سلسله کوه کوچک دیگر که بقاصه (۱۵) کیلومتری شهر مزار شریف واقع بوده وجود دارد در حالیکه باقی از دو سمت دیگر به دشتهای وسیعی منتهی میشود . (۱)

وضع طبیعی شهر مزار شریف

در قسمت شمال شهر مزار شریف وساعات سمجوار آن دشت ها و منطقه نیمه صحرائی بدلا حظه میرسد که ارتفاع ۳۰۰ الی ۳۵۰ متر را دارا می باشد بعضی ازین نقاط (دشتی و صحرائی) از نظر موقعیت محلی و جغرافیایی یا بسیار سرد ، یا بسیار گرم و یا بی آب و علف بوده و برای زنده گی انسان مساعد نمیباشد اما در دشتهای محدود دشت های شور تپه ، کددار ، خیرتان ، دولت آباد و شمال شهر مزار شریف محل بود و باش و محیط زیست اکثریت مردم این ولایت را مساعد ساخته است . مردم بلخ اکثرا " در زمینهای مسطح بین کوه ها و دشتهای بسرمیبرند زیرا در منطقه مرکزی ولایت بلخ هوای گرم را دارا بوده باران به اندازه کافی و خاک برای زراعت مساعد است . لذا نواحی زراعتی بزرگی را فراهم نموده در اینجا گندم بهاره و تیره ماهی زرع شده و پرورش و نموی مویشی زیاد را فراهم ساخته است . در حاشیه باختری این دشت باران کم بوده و مردم آن بیشتر به گلک چرانی مشغول اند و محصولات زمینی آنها بیشتر با (آبیاری از پناه)

۱- ساختمان اراضی شهر مزار شریف شیب ملایم را بخود گرفته است یعنی نشیبی روبه شمال ()

انجام یافته در آنجا سطح تولید نسبت به وسعت زمین کم بود و بدین ترتیب جمعیت نیز کمتر است. بارنده گی مادوار از پنج الی ده ملی متر بیشتر نمیشد برخلاف تغییر درجه حرارت در طول شب و روز و همچنین در تابستان و زمستان زیاد بلا حظه میرسد. حد وسطی حرارت بین ۷ و ۱۸ درجه سانتی گرید بمشاهده رسید و در قسمتهای شمالی ولایت بلخ منطقه نیمه صحرایی هورتیه کداز و خیرتان و غلم بنابر عوارض جوی احجار از هم شکسته و توده های غورد و بزرگ ریگی و به شکل (دون) (Dun) یاتپه های ریگی ظاهر میگردد که از مواد این تپه های ریگی مردم بلخ برای ساختمان تعمیرات شان استفاده مینمایند. نباتات عمده ساخت شمالی نوع بته های آرته میز یا (Turk) و ترخ (Turk) و انواع مختلف بته های خار دار، خاروب بته و کاکس های معمولی میباشد که بصورت پراکنده میروید. این نوع نباتات بمقابل حرارت و قلت آب مقاومت داشته و بهره دشتهای سوزان و ریگستان ها را از خشکی کامل نجات می بخشد. مقدار آبهای جاری مصوب بلخاب و دریای غلم بنابر تبخیر زیاد اکثر در ریگستان ها جذب شده و یا فاصله کوتاهی را در امتداد ریگستان ها می پیماید، قسمت جنوبی این ولایت در خشیه کوستان سلطوح مرتفع و نشیبی های کوستانی ساحه (ستپ) (Steppe) عرض وجود کرده است. خوشبختانه طبیعت با این سرزمینها مساعدت زیاد نموده و با موجود دیت سلسله جبال وجود صحرای وسیع را درین نواحی از بین برده است. این منطقه دارای آب و هوایی بری بوده اختلاف چهار روزی از ۲۰ درجه متجاوز نمیشد اما در طول سال این تغیرات به ۴۰ درجه سانتی گراد بالا میرود. بارنده گی عموماً "در موسم زمستان بوقوع پیوسته و مقدار بارنده گی سالانه به ۵۰ و ۳۰۰ ملی متر میرسد، همچنین دارای غلزارها و بته های پوست قامت بوده و در بعضی جاها نیز ازای وسیع را معرفی مینمایند.

مزار شریف (بلخ) نظریه وضعیت اراضی صحرائی و دوری از بحر تابع وزش باد و تابش آفتاب بوده اقلیم خشک و ببری را داراست که در تابستان روزها گرم و شبها نسبتاً " سرد میشود " موسم بهار و خزان آن بسیار کوتاه ، زمستان بارانی و تابستان دراز و خشکی دارد . در ولایات شمال افغانستان عموماً " هوا به سرعت تبدیل و گاهی بشدت گرم گردیده بعضاً " نهایت سرد شده و باعث تلف شدن هزاران گاو و گوسفند ، بز و غیره میشود اما در اوایل بهار دشت ها و صحراهای مزار شریف و ساحات مجاور آن تماماً " سرسبز و گل های سرخ تهیه های سبز بر تشنگی افزوده و موسم را برای تماشاچیان زیاده تر راحت بخش و فرحت افزا میسازد . درین موسم مردم از اطراف و اکناف مملکت بانجا رفته و چهل روز را تماماً " به خوشی سپری میکنند که این روزها را بنام (موسم میله گل سرخ) مسمی نموده اند .

خصوصیات جیولوجیکی

Geological Column & Scale

ساختمان اراضی مزار شریف و اطراف آن از نگاه جیولوجی یک - ساختمان تازه و جوان بوده حرکات قشر زمین در بین ناحیه در عهد - سوم جیولوجی یا (Tertiary) باعث تشکیل سلسله جبال کوهستانی مرکزی در ساحات جنوبی گردیده است . برجستگی های این منطقه که در محصه " جنوب غربی و جنوب شرقی مزار شریف به نظر میرسد ، در عهد دوم جیولوجیکی یا هرزویک (Mesozoic) تحت آب وسیع قرار داشت که آنرا بنام اوقیانوس (تیتس) یاد میکنند . مسافر جویان این دوره جیولوجیکی سلسله کوه های مرکزی قسمت جنوبی مزار شریف بصورت تدریجی ارتفاع گرفته است . عامل اصلی ارتفاع گرفتن این برجستگی ها بصورت انفرادی و یا پیشکل بلاکهای بزرگ عرض وجود میدند که مثال آنرا بصورت واضح در قسمت های جنوب شرقی مزار شریف ملاحظه کرد و میتوانیم اما در قسمت شمال

شرقی و شمال غربی مزار شریف موجود است ترسبات عهد سینوزوئیک
 (دوره کوارترنری، نوع سنگچل ها، ریگ، لوئس،
 لوم (گل) تراورتن و نمک طعام وجود دارد و در دامنه کوه های
 مارمل، شادیان و خلم ترسبات دوره (نیوجن) که عبارت از سنگچل
 ها، کانگلوپرات ها، سنگهای ریگی، سلت ستون ها، (ارزیسل)
 مارلها، نمک طعام، گچ و غیره دستیاب میشود، همچنان در ارتفاعات
 (۱۵۰۰) الی (۲۰۰۰) متری کوه های (مارمل، شادیان و خلم) —
 ترسبات دوره (پالیوژن) و (ترشری) آهک سنگها، مارلها، —
 سلت ستونها و غیره را میتوان سراغ کسرد
 باید یاد آور شویم که بزرگترین شکستگی های عمده (تکتونیک)
 در ارتفاعات البرز و مارمل از سمت شرق به غرب امتداد دارد که سه
 دیده شده است.

وضع جیومورفولوژیکی

علوم مثبتة کما محتاج به تجربه و تحقیق است به لا براتوارهای مجهز
 احتیاج دارد که از آن استفاده نمایند اما در علم جغرافیه و علوم
 معاونه آن یعنی جیولوجی، جیومورفولوجی و اقلیم شناسی طبیعت
 دقیقترین و مجهزترین لا براتوار است که در تحقیقات و مطالعات
 طبیعی از آن استفاده بعمل می آید. در ساختمان اراضی
 مزار شریف و نقاط همجوار آن چند موضوع را مورد مطالعه قرار داده
 میتوانیم:

- ۱- ریف دیلو و یالی دامنه کوه ها، ۲- ساخت ریگی و غرسنگی —
 توام با نباتات کم دوام، ۳- دوره های هلو سین مثل آن (تنگی
 خلم و چشمه شفا)، ۴- ریف کوه ها، ۵- زمین های پست
 (ستپ) توام با نباتات علفی کم دوام و منطقه نیمه صحرا توام با
 (ترخ) و (فدرگراس) و نباتات شورسند.
 ساختمان اول (ریف دیلو و یالی) دامنه کوه ها از اترسیل در

قسمت های جنوب شرقی و جنوب غربی دامنه های مارمل ، شولگره ،
شادیان و خلم اغلباً "برجود آمده در اینجا جریانات کلی مزیت دارند
که متشکل اند از گل لوش مانند و لوش که در آن کنده سنگها و دامنه های
جد آگانه اجبار اصلی وجود دارند .

اثر اوقات جریانات سیل شاگریز سای (پشته ، برجستگی) عرضی
را تشکیل میدهند که مربوط به جایش توقف سیل و سیل برگردانها
میشود و همچنان اثر تغییر محل اجبار کوئی است که به اثر قوه
جاذبه روی نشینی ها سررازی شده بعد از لغزش تخریب بعدی -
به شکل مواد پاشان بزرگ دانه در دامنه کوه ها تجمع مینمایند .
در حصص بلندی کوه های مارمل ، شولگره ، البرز و خلم شاگهای
تورف دار و نیمه تورف انکشاف دارد .

ساختمان دومی که ساحات شمالی مزار شریف را واکمود میسازد
توام با خاکهای ریگی که بروی آن جفله کماثل طوی قرار دارد میباشد .
چراگاه های آن تا هموار و اراضی غیر قابل زراعت بوده اشکال تپه های
ریگی (دیون ، برغان ، موجی) در اینجا به نظر میخورند .
ساختمان سومی و ثنوی پشمه شفا و تنگی خلم از اثر آبشار ها
و بقایای زیر آبی دوره (هلو سین) بوده که توسط تخریب عمیق
آبهای جاری بوجود آمده است .

ساختمان چارمین - که ساحات هموار شهر مزار شریف و اطراف
آن میباشد دارای علفه های کم دوام و دوامدار ، گیاه های کم دوام
همراه با (آرتیزیا) و بته های که در خاکهای بدون سنگ میرویند
ساحات زراعتی همراه با جریانات آب میباشند که دارای بید ، چنار ،
سفیدار ، بته های طبیعی و در ساحات بلند کوه ها (در قسمت جنوب)
بته های خوردارچه ، کو تونی ، استرگز و دولانه اشرا " بملاحظه رسیده
است . بعضی خاکهای منطقه شهر مزار شریف و اطراف آن کم
حاصل بوده و تا " مراحل انکشاف خود را سپری نکرده اند ،
برای بهتر ساختن این خاکها ضرورت است تا بصورت اضافی رطوبت را

زیاد کرده یعنی (آبیاری مصنوعی) کودکان را علاوه نمودن و پوشش نسلی
نباتی را بوجود آورده و این مسئله موجب میشود تا طبقهٔ موسمی به
صورت فوری ازدیاد یابند.

آبپاشی محلی

- ۱- آب چشمهٔ شفا که چشمهٔ نخی بوده برای آسایش دادن مساعد نیست
اما برای بیهوشی امراض جلدی مفید است.
- ۲- آب چشمهٔ گنج دارای آب تلخ و ترش میباشد و برای امراض جلدی
خیلی مفید بوده و همچنین شاهره بزارالی حیرتان است.

عزت انجشانی امر دزی شهر سزا شریف

آواره، ظهور مقبره، خلیفه، چهارم حضرت علی (ک) در سراسر جهان اسلام خاصاً "در افغانستان پیش گردید و مردم از اطراف و اکتاف برای زیارت به این شهر روی آوردند و عده، تکیه از زائرین نسبت ارادت خاص به خلیفه، چهارم در اینجا مسکن گزین شدند.

مرکز کوچکی را بادیوارهای گلی تشکیل میداد که در آنوقت ۲۰۰ تا ۴۰۰ خانه وجود داشت و وکیل شهر فرد مذهبی ای بود که تمام ضروریات شهر را بر آورده میساخت و اختیار محل تاجدودی در دست او بود و در آن زمان تنها مذهبی بودن شهر مطرح بود.

باید یاد آور شد و در سال ۱۸۳۱ وقتو پرنس انگلیسی از افغانستان میگذشت مزار شریف را نیز بازدید نمود و در آن زمان شهر کوچک بوده و وی گوید که شهر مذکور حاوی تقریباً "۵۰۰ خانه بود مگر در سال ۱۸۶۶م شهر موصوف مرکز و ولایت قسیرا گرفت و پس از آن روز بروه تدریج وسعت یافت و بزرگترین شهر حوزه قرار گرفت و در سال ۱۸۷۸م یک جنرال روس از آن بجمیست نخستین شهر سمت شمالی افغانستان تذکر میداد وی حدس می زد که شهر مذکور سی هزار سکنه دارد و در سال ۱۸۸۶م در حدود ۳ هزار خانواده که نزدیک به ۲۰ هزار نفر میشدند وجود داشت و در سال ۱۹۴۸ طبق احصائیه افغانستان ۴۰ هزار نفر در سال ۱۹۵۰ به ۷۵ هزار تن بالغ گردید که قسمت بزرگ سکنه شهر را تشکیل میداد و در میله، نوزدهم ساله هزاران نفر زائرین و ارادت مندان از نقاط دور دست نزدیک بخاطر شرفیابی و زیارت در شهر مزار شریف جمع میشدند و بنابراین میله، گل سرخ هم رنگ تاریخی و هم زیبایی بهار و هم نشانه اخلاص و ارادت مسلمانان کشور را داشته که از آن تاریخ تا امروز با برافراشتن چنده میسارک روز سینه شهر یسف و بسا شکوه و

جلال برگذار میگردد . تا حدود (۴۵) سال قبل برگذاری این
 میله شکل خاص و علیحده می داشت . قسمت شمال روضه شریف
 که بنام چارباغ یاد میشد در آن مدتی ۴۰ روز مردم از نقاط دور و
 نزدیک می آمدند و نفوس شهر را سه چند می ساختند . تا قبل تذکر
 است که شهر مزار شریف قبل ازینکه بشکل امروزی در آید بدون نظم
 و یلان شهری انکشاف نموده بود ، بدور و اطراف مرقد حضرت طایف
 خانه ها ای که دارای کسب و کارهای تنگ و تاریک بود اعطای شده بود
 و عموماً این خانه ها بشکل گنبدی و یک ساخه کوچک را اختیار
 میکرد ، مثال آنرا از کوچه های یخدان ، (تحت تاق ، ایشانی ،
 گله چهارخانه و غیره) نامبرده میتوانیم . در سمت جنوب روضه
 مبارکه بازارها انکشاف کرده بود که یک قسمت آن بنام تیم یاد میگردد
 و هر یک ازین تیمها دارای رسته های جداگانه بود و در هر یک از
 رسته ها اهل کسبه بخصوص سکونت داشتند چنانچه رسته های
 بزازی ، کلاه دوزی ، چین دوزی ، آهنگری ، مسگری ، زرگری و مسوا
 خوراکی باب از هم مشتمل بودند و بصورت عموم این رسته ها به دو تیم
 تقسیم میشدند که یکی آن تنها برای بزازی ها ، چین دوزها ، کلاه
 دوزها و تیم دیگر زرگرها ، آهنگرها ، مسگرها و غیره اختصاص
 یافته بود و در انجام این تیمها تیم دیگری با اسم مندوی وجود داشت
 که تقریباً "سقف این تیمها توسط آهن چادر و یا من پوشیده شده
 بود اما در نتیجه تطبیق پلانهای عصری شهر مزار شریف بحالست
 اولی خود باقی نمانده و یک سلسله تحولات در تمام قسمت های
 شهر چه در قسمت جاده ها ، خانه ها ، مغازه ها ، پارکینگها ،
 مارکیتهای و چه در قسمت سایر تاسیسات آن بوجود آمد .

شهر مزار شریف بعد از سال ۱۳۳۵ ه . ش بصورت یکی
 از مراکز مهم تجارتی شمال افغانستان درآمد .
 از ویژه گیهای این مرکز معاملات پنبه ، گندم ، پوست قره قل ،
 روغن و کفشهای چرمی بود .

در آن زمان بخشی از ساختمانهای بازار و ساختمانهای مسکونی جدیداً ساخته شده از آخرین اقدامهای توسعه شهری در سال ۱۳۴۸ به وقوع پیوسته و از آن جهت میتوان ایجاد ساختمان بعضی از بناهای دولتی و احداث برخی از کارخانه ها را نام برد. در سال ۱۳۵۸ یک کارخانه (پنبه خانه پاکتی) در این شهر وجود داشت و بعداً "در سال ۱۳۷۳ چند فابریکه دیگری از قبیل پنبه پاکتی و فابریکه نساجی دو کارخانه کشمش پاکتی و یک فابریکه روغن کشی و در کنار این همه کارگاه همسایه کار تفحص نفت و گاز نیز آغاز شده و اغلب فابریکه های مذکور کارگاه ها در بخش صنعتی جنوب شهر در حاشیه دشت ها دایان برقیست داشتند و در این محل همچنین بارانداها و انبارهای کالا دیده میشدند در نزدیکی همین محل در سمت غربی (در حدادی) فابریکه کود مریخ از سال ۱۳۷۴ شروع بکار کردند. فابریکه مذکوره اولین فابریکه سازنده کود در افغانستان بود.

بدنبال پروژه ای که در سال ۱۳۵۶ طرح ریزی شد بخش اول عملیات آن در سال ۱۳۵۷ آغاز شد. در شمال شهر راهی احداث رخیابان های جدید کشیده شد که از میان ساختمانهای غراب قدیمی میگذاشت. ضمن وادارافا حرم شهر و ساختمان بازار آن بطور کامل نوسازی شده ساختمانهای تازه ساز منطقه های مسکونی از جمله ترین اقدامهای شهر سازی بود اما در حالیکه کار ساختمان منطقه های مسکونی بخش شمالی و غربی شهر نسبتاً "سرریزتر پیش میرفت پروژه تخریبات و نوسازی شهر گهنگه متوقف شد از علل عمده توقف پروژه میتوان اختلاف بر سر زمینهای شهری و انتقال های اجباری و کسر بودجه شهر داری را نام برد. در سال ۱۳۷۳ از جمله تخریبات (۶۰۰۰) خانه فقط ۱۲ فیصد آن طبق پروژه نوسازی سال ۱۳۵۶ ساخته شده بود. همچنین بین سالهای ۱۳۵۷ تا ۱۳۷۳ سالانه در حدود ۵۰ منزل ایجاد شده بود در صورتیکه در طرح مرکز ساختمان ۴۹۰ خانه در سال پیشبینی شده بود. بدین ترتیب با این سرعت

تقاضای دریافت خانه و یا زمین برای ساختمان زیاد بوده باشد .
 متقاضیان زیاد شده طبق اسناد شهر داری بیشتر از اهالی بعضی
 قدیمی شهر و تاحدودی هم از کابل و پروان و مراکز دیگری چون -
 قندهار و هرات بودند در شهر مزار شریف شهر داری تعداد مردم
 مان شهری را در سال ۱۹۷۳ در حدود ۳۳ هزار نفر اعلام میکرد
 که به این تعداد جمعیت کارگران فصلی ساختمانی و دانش آموزان
 و غیره را نیز باید اضافه کرد که در مجموع میتوان از جمعیتی قریب
 به ۷ هزار نفر را نام برد . مزار شریف دربر تویست و مایه گذاری های
 دولتی از جمله شهر های مهم افغانستان بشمار میرود و فعلاً درین
 اواخر رول عمده را دارا است که ساختار زیر بنای قابل قبولی دارد .
 ۴ حلقه چاه عمیق و ۶۴ کیلو متر لوله کشی آب آشامیدنی شهر را -
 بین سالهای ۱۹۷۹ و ۱۹۸۴ تا مین میکرد . لازم به تذکر است
 که خانه ها آب لوله کشی نداشته اند بلکه منبع ها و حوض ها آب منازل
 را تا مین مینمود و نیز چاه آبهای مخصوصی که متعلق به شرکت های
 تجارتی و صنعتی و مؤسسات اداری بود وجود داشت . قاهر یکم
 برق شهر بعد از ایجاد مرید گازی در ده دادی تمام روز فعال بود .
 قریب ۶٪ از منازل در سال ۱۹۷۳ مشترک برق بودند .
 در چارچوب پروژه های عمران شهری دولت بیشتر خیابانهای
 شهر اسفلت شد ، شفاخانه عمومی شهر که لازم به بهزیستی مردم -
 بود بیش از ۷۰ بستر و ۷ داکتر داشت . در کنار آن در مانگاه های
 ویژه ای که مربوط به بعضی از مؤسسات بزرگ دولتی بود بتاز خود
 ادامه میداد . باید گفت که این آموزش و پرورش درین شهر بصورت
 گسترده ای توسعه یافته بود که دارای دو مرکز تربیه معلم و مؤسسه
 (نفت و گاز از سال ۱۹۷۳) ۵ مدرسه متوسطه برای پسران و دختران
 و غیره مؤسسات تعلیمی و صنعتی دیگری درین شهر وجود داشت .
 بازار داویل ویر جمع و جوش شهر که بتازگی در آنوقت ساخته شده
 در مرکز معاملات و داد و ستد های پر رونق بشمار میرفت .

این بازار در سال ۱۹۷۳ دارای ۲۳۵۰ دوکان و ۷۳ سرائی بود .

نقطه نقل معاملات و داد و ستدها در بخش تازه ساز به طرف شمال شهر وجود داشت . در اطراف میدان مصفا و وسیع جلو مسجد که بطور دل -

پذیر و چشمگیر بنا شده و از آثار معلم معماری مرکز شهر است .

اپارتمانهای سه طبقه بی تجارزات خانه ها که در اطراف روضه شریف

به چشم میخورد در پشت آنها دو مین خیابان پر دوکان شهر مشاهده

میشود . در این میدان یکصداد از مغازه های لکس با تزئینات تشنگ

و اجناس اروپایی برای طبقات مرفه . متوسط و سلیقه های غربی جلب

نظر میکرد . در بخش شمالی میدان پارچه . در شمال شرقی قالین

و قالینچه (بیشتر برای سیاحان) در جنوب لوازم منزل ، رادیو ، ساعت

و ... عرضه میشد . در بخش غربی میدان هتل ها و رستورانها قرار

داشتند . اهالی کم درآمد و روستایی میخواستند مایحتاج خود را قبل

از هر جای دیگر در شمال میدان جستجو کنند . پارچه های نخس

(الچه) و چین های آماده برای فروش در ۱۳ باب دوکان عرضه -

میشد که صاحبانش اغلب تجار بزرگی بودند . الچه خوب و از نوع مرغوب

در اکثر ۸۰ کارگاه بافتندگی مزار شریف بافته میشد . بیشتر کارگاه های

مذکور در سه تیمچه در غرب شهر متمرکز شده بودند که بزرگترین آن -

دارای یکصد دستگاه بافنده گی بود . در کنار کارخانه های شهری -

کارگاه های بافنده گی خانه گی دیگری هم در بخش جنوب شرقی حومه

شهر قرار داشت و فعلا درین اواخر شهر مزار شریف بافتن ترک گرفته

پلان شهری منظم انکشاف یافته و در پلان شهری چنان طرحی را بکار

برده اند که نقش مذهبی شهر نگاه داشته شده است و همین لحاظ

روضه مبارکه در مرکز شهر قرار گرفته و به چهار سمت آن جاده های

وسیع تمديد یافته است که مجموعا دوازده سرک از مرکز به اطراف

شهر کشیده شده است و در قسمت وسط سرکهای عمومی سرکهای فرعی

تمديد یافته که سرکهای عمومی را با هم وصل میکنند که باین اساس شهر

دارای ۱۲ چهارراهی عمده و چندین چارراهی فرعی یا کوچک میباشد .

اطراف روضه مبارک توسط پارکهای زیبا احاطه شده است .

باشنده گان شهر مزار شريف در سال ۱۹۹۱ (۳۵۰۰۰۰) نفودر -
 سال ۱۹۹۲ بيشتر از (۵۰۰) هزار نفر را احتوا مينمايد و همچنان بيشتر
 از (۱۵) هزار نفر از مردم مهاجر تاجکستان در شهر مزار شريف وساحا
 همجوار ان جابجا شده که در شمار مجموع نفوس شهر نى ايند .
 فعلا در سال جاري ۱۳۷۲ ميتوان بيشتر از يك مليون نفر نفوس را در -
 شهر مزار شريف تخمين نمود .

انکشاف امروزی شهر مزار شريف

درين اواخر شهر مزار شريف در اثر تاسيس پروژه هاي صنعتی -
 انکشاف قابل ملاحظه نموده است . بطور يک به يک شهر صنعتی
 نيز شباهت دارد که در ان هر گون وسايل بمنظور تسهيلات حيات -
 شهري از قبيل وسايل مخابراتی . مواصلاتی . بانکی و غيره مؤسسات
 علمی و کلتوري که از جمله ضروریات يک شهر عصري خلاصتا يک شهر
 صنعتی و تجارتي ميباشد بمشاهده ميرسد . در شهر مزار شريف
 دستگاه هاي کوچک صنعتی مانند شرکت صنعتی باختر که توليدات -
 ان روغن نباتی است و همچنان صابون و نيز دستگاه هاي نساجی بلخ
 که در سال ۱۳۴۹ هـ . ش بفعاليات آغاز نموده است .
 ظرفيت توليد ي ان تقريباً (۲۰) مليون متر تکه در سال است و -
 فابريکات نان پزي سيلو که در ۲۴ ساعت ظرفيت پخت (۲۰) تن نان
 باب را دارا ميباشد . علاوه تا دستگاه کوچک صنايع دستی نيز در شهر
 مزار شريف رونق خاصی يافته است . فابريکه بزرگی بنام کود و برق
 که در حوزه رود بلخ وساحه پل امام بکري بجانب جنوب غرب مزار -
 شريف اعمار شده است که به توليد برق و کود می پردازد . اين فابريکه
 از نظر ساختمان از جمله بزرگترين فابريکه ها بشمار ميرود .
 مواد خام و گاز ان از منابع خواجه گوگرد و تيم تاق شبرغان تهيه
 میگردد . درين فابريکه در حدود (۳۶) هزار کيلوات برق توليد

میگردد که علاوه بر مصرف مایه یکه برای تنویر شهر مزار شریف و شهر بلخ
 نیز استفاده بعمل می آید . با وجود آن این فابریکه باعث گردیده -
 است تا یکتعداد کثیری از مردم کارگر . متخصص و مامورین از نواحی -
 اطراف شهر در شهر مزار شریف تردد آیند . مرکز ریاست تفحصات نفت
 و گاز نیز در شهر مزار شریف استقرار یافته است و به همین لحاظ یک
 تعداد کثیر تعمیرات مجلو و مجهز که بر زیبایی شهر می افزایند در -
 شهر مزار شریف اعمار شده است . نقش تجارتی این شهر که قبل از نقش
 صنعتی آن حایز اهمیت بوده بعد از توسعه صنعتی بدرجه دوم قرار
 گرفت . به همین لحاظ یکتعداد کثیر نفوس تجارت پیشه به شهر مزار شریف
 آمده به تجارت میوه . قالین . پنبه . کشمش . شیرین بویه . پوست .
 روده و غیره اشتغال ورزیدند و به این ترتیب در نفوس شهر مزار شریف
 افزایش بعمل آمد . بندر تاشکدر . حیرتان و کلفت که در ساحل
 دریای آمو قرار دارند مرکز مهم صادراتی و وارداتی امتعه تجارتی -
 بشمار میروند چون ازین بندر پید اوار کثروما بخارج صادر میگردد از
 قبیل تولیدات حیوانی قره قل . پشم . روده . پوست و پید اوار نباتی
 (میوه تازه و خشک) (نباتات صبی) و تولیدات صنعتی (سمن
 کود کیمیاوی . قالین . گلیم . پوستین . چین های ابریشم و غیره) -
 تشکیل میدهند و اموالیکه از خارج وارد میشوند عبارتند از ماشین الا
 موتر . تراکتور . واتر پمپ . بایسکل . سامان برق . تکه باب . چای .
 بوره . گندم . البسه و غیره یک نوع واردات ما را تشکیل میدهد . که
 ازین لحاظ ارزش فسیالت های تجارتی و اقتصاد ی شهر مزار شریف در
 خور اهمیت و قابل توجه است . روی ملحوظات فوق فعلا شهر مزار
 شریف از جمله شهر های بزرگ افغانستان بشمار رفته جاده های
 وسیع . عمارات مدرن . هونلها . پارکها و غیره نمایندگی از انکشاف
 این شهر میکنند . ازدیاد نفوس در سالهای اخیر بنابر مهاجرت
 مردم از اطراف در حدود یک فیصد ی زیاد افزایش یافته و این امر
 موجب گسترش ساحه آبادانی در قسمت های شمال شرقی . جنوب و
 جنوب شرقی و جنوب غربی و شمال غربی شهر گردیده به حجم وسایط

ماشینی عراده جات و وسایل ارتباطی افزود راست . فعالیت های -
داخلی شهر بخرنج تر گردیده بالا رفتن کرایه و قیمت زمین از همین
علت بوده و درین اواخر مسئولین مربوط شهر دار، درجه " تدارک
برق . آب . تلفون و نظافت شهر کم و بیش اقدام ورزیده و بالاخره تلاش
دارند تا شهر مزار شریف دارای وسعت زیاد و یک محل، دلیزی و مو
ثری برای کار و زندگی مردم گردد . بتاريخ ۲۵ اسد ۱۳۷۲ به سمت
شرقی شهر (شهر جدید مزار شریف) افتتاح و بتاريخ ۱۱ سنبله ۷۲ -
خط اندازی ساحات مذکور آغاز گردید که دارای ۱۲ هزار نمره زمین
میباشد توزیع آن تا فعلا برای مردم بی سرپناه ادامه دارد . بدون
شک در طول تاریخ خراسان زمین به سه واسطه اقدام نیک، دست زده -
نشده در آینده " نزدیک بابر دستسی کلی میتوان این شهر نوراشهری
پرتحرک و آبادانه " امکانات وسیع پیشبینی نمود . ۵۰۰۰۰ نفر نان یکم داد -
تاجران و سرمایه داران مستقر در شهر مزار شریف نیز از مصرف -
شخصی خویش در حصه " خوش منظر ساختن، " شهر فعالیت خوبی نموده
اند . مثلا سرک قیر ریزی جدید گذر سورتا کنار بلچول (۲) کیلومتر .
پخته کاری سرک فرعی جوار مارکیت حاجی، صفر علی و مارکیت کفایت .
اعمار فروشگاه های منزل تحتانی مارکیت حاجی صفر علی . واحد فلز .
منار مولانا جلال الدین بلخی واقع دروازه " بلخ " بر علاوه میتوان از -
ترمیم و اعمار شفاخانه ها . پلها . اپارتمانهای مجلل . هوتلها . مسا
جد . مو " مساحت دولتی . تعلیمی و تجارتی یاد آور نمود .

نواحی هفتگانه و حوزه های محدود اری شهر مزار شریف .
شهر مزار شریف مرکز ولایت بلخ در داخل منطقه " ماروالی به هفت
ناحیه تقسیم شده که هر کدام آن در حوزه " خود دارای جاده ها .
مساجد . خانه ها . هوتلها . پارکها . کافی ها . کاروانسرای ها .
مارکیتها . سینما ها . تیاتر . پل ها . عمارات دولتی . خصوصی
باغهای عمومی و غیره میباشند .

نواحی مذکور بقرار ذیل میباشند :

ناحیه اول - شامل :

- ۱- گذر گله جهاز خانه و عربها ۲- گذر محمد بیگ سرهنگ و نایب های خلم ۳- گذر کلکین و نایب های خیر خواه ۴- گذر خیر خواه ۵- گذر لک لک خانه ۶- گذر چتگری ۷- گذر چتگری سوم و چهارم ۸- گذر قبادیان ۹- گذر پسته مزار ۱۰- گذر تنورک ۱۱- گذر ملا جمعه خان ۱۲- گذر فامیلهای قوایکار ۱۳- در مربوطات حوزه اول شهر داری بتعداد ۱۲ گذر ۲۲ محراب مسجد ۴۴۰ دکان ۲ حمام ۱۰۰ شرکت تجارتنی یک ستدیوم ورزشی ۲ فابریکه اقتصاد ی ۴ چار راهی ۱۰۰ شرکت تجارتنی ۱۴۵۲ منزل رهایشی موقعیت دارند .

ناحیه دوم - شامل :

- ۱- گذر بابیه قبر ۲- گذر دروازه بلخ ۳- گذر قرغان ۴- گذر یخدان ۵- گذر تحت تاق ۶- گذر پیروژه پارسا ۷- پیروژه نوشاد ۸- پیروژه نوبهار ۹- کارته باختر ۸- کارته مامورین ۹- کارته بخدی ۱۰- کارته شفا خانه ۱۱- کارته چارراهی حاجی ایوب ۱۲- گذر یخن کنده (کارته جعفری) ۱۳- مربوطات ساحه دوم شهر داری دارای ۱۲ گذر - (۳۲۳۰) باب دکان (۳۶۹۰) دربند حویلی ۱۴- فعالسه پیروژه جدید تحت توزیع و اعمار بوده ۱۵- پیروژه نور خدا ۱۶- کارته سخی و پیروژه (۱۷) ۳۷ محراب مسجد ۵ باب مکتب ۷ اپارتمان سه منزله و چهار منزله ۱۸- مارکیت و غیره میباشند .

ناحیه سوم شامل :

- ۱- گذر سیاه گرد ۲- اوته قل ۳- میرزا قاسم ۴- باغ میرزا قاسم ۵- اتفاق ۶- خواجه خیران ۷- حضرت بلال ۸- عقب تفحصات نفت و گاز ۹- فامیلی های یکنند کوهی ۱۰- گذر سید اباد ۱۱- گذر سه دکان ۱۲- گذر کارته باختر نمبر ۱- ۲- ۳- ۱۳- گذر کارته بخدی ۲۰۱ ۳- ۱۴- کارته نویسنده نمبر ۱- ۲- ۳- ۱۵- گذر سلطان غیاث الدین

ساعته مربوط ناحیه سوم دارای ۵۵ اپارتمان ۳۶ سرای ۲ حمام
۴۸ خجازی ۳۳۴ باب دوکان ۳۰ باب درملتون ۴۳ باب هوتل
۲۶ باب قصابی ۱۳۲۰ باب بقالی ۱۹ دستگاه آهنگری ۱۲ کارخانه
شیرینو پزی ۲۴ محراب مسجد ۸ باب تکیه خانه میاشد همچنان درین
ناحیه ۱۹۴۰۰ منزل رهایشی وجود دارد.

ناحیه چارم شامل - ۱- گذر دروازه بلخ ۲- گذر قلندر شاه ۳- گذر
تومن ۴- گذر پاده خانه ۵- گذر خواجه اشو جوش ۶- گذر چفدک -
۷- گذر بلعه نظ زینها ۸- گذر شور تا کزار ۹- گذر باب قمبر ۱۰- گذر
گله درک ۰ در مربوطات ناحیه چارم به تعداد ۱۴۱ باب دوکان ۲۳-
محراب مسجد ۷ باب مکتب ۶ مؤسسه دولتی ۵۰ نمایندگی شرکت
تجارتی ۲۴ باب سرای ۱۰ گذر ۸ باب اپارتمان ۳ مارکیت ۱۴۸۱ -
در بند حویلی و غیره موجود میاشد.

ناحیه پنجم شامل گذرهای ۱- خاله گل ۲- دربار ۳- ایشانی
۴- ۵- حده پمن ۵- عزیز آباد سفلی ۶- عزیز آباد علیا ۷- گله پینار
۸- استالفی ها ۹- مسجد کرنیل ۱۰- دروازه شادیان ۱۱-
تخت شنگ ۱۲- نهر توپ ۱۳- یولمرب پخمانی ۱۴- یولمرب ازبکیه
۱۵- یولمرب پشت نهر ۰ در مربوطات ناحیه پنجم به تعداد -
۲۵۰ باب دوکان ۱ حمام ۷ باب مکتب ۱۸ مؤسسه دولتی ۲۰ محراب
مسجد ۲ تکیه خانه ۲ فابریکه تولیدی ۱۵۰۰ دریند حویلی ۵ درملتو
۱۰ باب قصابی ۳۰ باب فروشگاه ۸ باب نانواپی ۲۵ کارخانه شیرینی
پزی ۷ باب اپارتمان ۱۵ باب سماوار ۵ باب هوتل ۲ مارکیت و ۲ باب
سرای ۰ ناحیه ششم : شامل گذرهای ۱- حیات ۲-
میرزا سرفراز ۳- قهباها ۴- مسجد اول مارمل ۵- مسجد دوم مارمل ۶-
خانقاه شیخ ۷- پنجشیر ۸- دینه مسجد پنجشیر ۹- اغای خرمایی ۱۰-
نواباد اغای خرمایی ۱۱- پروژه اریانا ۱۲- میرولی ۱۳- خواجه قبتال ۱۴-
۱۲۵ فامیلی ۱۵- پروژه (ای) ۱۶- پروژه (ایچ) ۱۷- گذر علی چوبان
۱۸- اسلام آباد علی چوبان ۰ در ساحات ناحیه ششم به تعداد

۱۸۹ باب ۳ باب تکیه خانه ۲۲ محراب مسجد ۴ باب مکتب متوسطه
 ۴۷۸۱ در بند حویلی ۲ مو سسه عالی تحصیلی پوهنتون بلخ و —
 تخفیم نفت و گاز ۸ مو سسه دولتی ۲ نماینده گی شرکت تجارتی ۱۵ باب
 سرای و ۱۸ در موجود است .

ناحیه هفتم شامل — ۱ . کارته صلح اول ۲ . کارته صلح دوم
 ۳ . کارته صلح نمبر سوم ۴ . کارته صلح نمبر چهارم ۵ . کارته خواسان
 نمبر اول شامل دو گذر ۶ . خواسان نمبر دوم ۷ . خواسان نمبر سوم
 شامل دو گذر ۸ . خواسان نمبر چارم ۹ . کارته فامیلی های شاروالی .
 در مربوطات ناحیه هفتم به تعداد ۳ محراب مسجد ۴۰ باب سرای
 ۱ باب حمام ۶۵۰۰ در بند حویلی ۱۲۰۰ باب دوکان ۱۰ باب در
 ملتون ۱۲۰ سرك ۶ باب مکتب ۱۲ گذر ۲ باب تکیه خانه و غیره وجود
 دارد . همچنین درین اواخر نظر به وسعت و انکشاف شهر مزار شریف
 به تعداد ۳ ریاست ناحیه دیگر شهر داری تحت نظر گرفته خواهد شد .

به اساس ماستر پلان شهر مزار شریف دارای ۲۳ پروژه میباشد که از
 سالهای ۱۳۶۷ الی ۱۳۷۲ مورد تطبیق قرار گرفته است و ما اینک
 مختصراً به شرح هر یک می پردازیم :

- ۱ — پروژه (ار) دارای ۳۳۲ نمره رهایشی و دارای مساحت مجموعی
 ۲۵۰ هکتار زمین میباشد .
- ۲ — پروژه (یو) دارای ۳۱۰ نمره رهایشی و مساحت مجموعی
 ۱۱۰ ر ۱۲۰ هکتار زمین .
- ۳ — پروژه (کیو) (کارته نوینهار) دارای ۶۷۲ نمره رهایشی
 و مساحت مجموعی ۲ ر ۱۰۹ هکتار زمین .
- ۴ — پروژه (تی) دارای ۸۴۴ نمره زمین رهایشی مساحت مجموعی
 ۱۰۹ هکتار زمینی .
- ۵ — پروژه (ان) کارته خواسان دارای ۱۲۵۱ نمره رهایشی

مساحت مجموعی ۲۱۶ هکتار زمین *

۶- پروژه* (ام) کارته* صلح دارای ۹۷۲ نمره* رهائشی و مساحت

مجموعی ۹۰ هکتار زمین *

۷- پروژه* (اس) کارته* سخی دارای ۲۱۱۳ نمره* رهائشی و مساحت

مجموعی ۶۲۰۰ ر ۲۷۱ هکتار زمین *

۸- پروژه* (ال) کارته* اریانا دارای ۷۷۸ نمره* رهائشی و مساحت

مجموعی ۱۳۲ هکتار زمین *

۹- پروژه* (او) بنام کارته* بخدی دارای ۶۴۲ نمره* رهائشی *

۱۰- پروژه* شهر نو در قسمت شمال شرق شهر موجوده که دارای -
مساحت تقریباً (۳۷۵۰) جریب زمین بوده و در چهار قسمت طرح

ریزی گردیده و از مرکز شهر مزار شریف ۷ کیلومتر فاصله دارد *

همچنان پروژه* (کا-وی-ای-ایچ-ایف-ای-ا-و غیره
نیز درین اواخر مورد تطبیق قرار خواهد گرفت *

صنایع مدرن فابریکات تولیدی و اقتصادی

صنایع مدرن در ولایت بلخ به پیمانه کم و بیش انکشاف کرده است
که اهمیت اقتصادی و اجتماعی این منطقه را فراهم میسازد *

مادرینجا چند فابریکه تولیدی اقتصادي و مهم را مورد مطالعه -
قرار میدهم :

۱- مرور اجمالی بوضع فعلی نساجی بلخ :

نساجی بلخ که در هفت کیلومتری جنوب غرب شهر مزار شریف موقعیت
دارد یکی از پروژه های با اهمیت اقتصادی کشور عزیز ما افغانستان
بشمار میرود . فابریکه نساجی بلخ ۲۵ سال قبل با سهم چند
نذر بقسم شرکت که توسط کمپنی (فرانسوی اعمار
و بدون موجودیت شبکه برقی بفعالیت آغاز نموده و در سال ۱۳۵۲ -
بهشکل یک تصدی دولتی و از آن به بعد رسماً بقسم یک پروژه خودکشا

بفما لیت آغاز و شامل بخشهای ذیل بوده :

الف - دستگاه نختابی - اکثریت مطلق ماشینری این دستگاه ساخت فابریکته، دو میلوار فرانسوی بوده که ذیلاً تشریح میگردد :

۱- ندافی دوپایه ۲۵ و اگر د ۱۱ پایه ۳- شانه ۴ پایه ۰ فلیته ۳ پایه نختابی ۱۸ پایه ۰ از جمله ماشینری مونتاژ شده در حال حاضر تقریباً نسبت ۵۰ درصد بهات ۹۹ فیصد ماشینری دستگاه مذکره متوقف اند .
ب- دستگاه بافت : ماشین آلات این دستگاه ساخت فابریکته پیکانول بلجیمی بوده شامل بخشهای ۰ غندک ۲ پایه ۰ متروکنترول ۲ پایه ۰ مشله ۲ پایه ۰ چپه تاب ۱ پایه ۰ تنسته یکپایه ۰ ارنخ یکپایه کلاوه چینی ۴ پایه بافت دو صد و ده پایه که در حال حاضر عدم پرزه جات باعث توقف ۶۰ فیصد ماشینری دستگاه مربوط گردیده است .
ج- دستگاه رنگ آمیزی - ماشین آلات مربوط این دستگاه ساخت فابریکته ملهوس و ادیس فرانسی بوده که مشتمل بر جزئیات ذیل اند :

۱- هونفلو - جگر دوپایه پت سوزیکپایه - پت رول یکپایه - لوش یکپایه بخار دهنده یکپایه - سفیده کاری یکپایه - اتویکپایه - تاربر یکپایه متروکنترول دوپایه - عدل و بار بندی یک پایه ۰ وضع موجوده دستگاه رنگ آمیزی نشان میدهد که عدم پرزه جات باعث توقف شدن بیشتر از ۵۰ فیصد ماشینری بخش مربوط گردیده است .

د - بخش کمکی - در بخش کمکی نظریه پرویکیت سه پایه تانک بخار دوپایه کمپرسور ۰ یک دستگاه مکمل ابرسانی در ورکشاپ بوده ماشین آلات بخش این دستگاه فعلاً ۵۰ فیصد نسبت نداشتن پرزه جات متوقف اند نسبی که در بالا ذکر گردیده تا اوایل سال ۱۳۵۰ فابریکته بدون شبکه برقی خطر جوی بوده و برق مؤسسه را دوپایه جنراتور (۶۰) کیلوواته تا مین میتردد ولی نظریه لزوم دید مقامات هر دوپایه جنرا تور بفروش رسیده است .

باسپورت ها نشان دهنده ارقام ذیل اند :
ظرفیت سالانه بعد از مونتاژ دوره امتحان تقریباً ده ماهین متبکته

در (۶۰۰۰) ساعت کاری میباشد. در جنوب فابر یک "توبیدی" -
بخش تو سموی فابر یک مجهز با ماشین آلات روسی در سال ۱۳۶۱ به
فعالیت آغاز نموده که شامل بخشهای ذیل اند:

الف - بخش نختابی - چتایی ها (قبول کننده) ۸ پایه - ندافی
۴ پایه - برس یکپایه - شپوک یک پایه - هواگرد سی و پنج پایه -
شانه دوازده پایه - فلیته هشت پایه - نختابی شصت و دو پایه +
تمام ماشین آلات دستگاه نختابی ساخت اتحاد شوروی اند +
ب - بخش بافت: چپه تاب ۶ پایه + دو تاره ۲ پایه + غندک ۵
پایه + تنسته ۲ پایه + مشله ۳۲ پایه + اهار نخ ۲ پایه + پرکاری ۴ -
پایه + بافت ۳۹۲ پایه +

ج - بخش کمکی - در بخش کمکی دستگاه تو سموی صرف دو پایه تانک
بخار چرمنی نصب است که از بخشهای رنگ آمیزی و ابرسانی و ورکشاپ
صرف نظر شده است + از پاسپورت ها چنین استنباط میگردد که
ظرفیت ماشینری بخش تو سموی در سال (۱۰۰۰) ساعت کاری -
(۱۷۴ - ۱۲) ملیون متر منسوجات تشکیل میدهد +

قسمتیکه وضع موجوده بخش تو سموی فابر یک ارزیابی میگردد در -
مجموع ۶۰ فیصد ماشینری فعال بوده و متباقی نسبت اكمال نشدن
پرزه جات فابر یک از طریق تخصیص اکسپورت غیر فعال باقیمانده -
و از سوی دیگر شرایط دشوار باعث شده بود که حتی با وجود یک کار
دلسوزانه صورت نگرفته فاکتورهای بسیار اکتیف تولید و پر خورد های
قانونی و ماشینری و طرق استفاده از ماشین آلات در نظر گرفته
نشده همچنان کم تجربه گی + نبود کدرهای فنی و مسلکی و کمبود -
پرزه جات مخصوصه که باعث رشد کیفیت و جنسیت تولیدی ماشین
الات بوده باعث شده تا در حدود بیشتر از ۴۰ پایه ماشین نختابی
(۵۰ - ۶۰) پایه ماشین بافت ۱۰ پایه ماشین مشله یکپایه غندک
یکپایه اهار نخ + چار پایه مترو کنترل یکپایه غندک جدید مواد بخار
از فعالیت باز ایستاده و همچنان با در نظر دایره مجموعه دستگاه -

تولید ی • تو سموی • عدم پرزه جات و روغنیات و نر سید ن مواد —
 کیمیاوی • عدم موجودیت لبراتورار باعث گردیده تا از پنج پایه دیگ
 بخار صرف دو پایه^۱ آن دیکی به گاز و دیگری به دیزل عیار می باشد
 بخار مورد ضرورت دستگاه تولید ی و تو سموی رنگ امیزی حد اقل باید
 کمتر از (۸ — ۱۰) تن کپاشد ولی وضع کار فعلی تانکهای بخار قسمی
 که قبلاً تذکر داده شده بطرف صفر تقریب میکنند • تشریحات ذیل —
 روشن شدن موسی را نشان خواهد داد :

۱- از بین رفتن لبراتورار و عدم موجودیت مواد کیمیاوی • تست و نرم
 کاری اب مورد ضرورت دستگاه بخار •

۲- از بین رفتن اکثر تقسیم کننده^۲ گاز و مستقیم تغذیه شدن تانک —
 ها از گاز • تقریباً به فشار اتموسفیر و تنظیم آن بشکل بسیار ابتدایی
 توسط والهای متعدد •

۳- از بین رفتن تمام ارکانهای موثر تانک و اترپمپ • کند نسر
 جالی و والهای تقسیم کننده^۳ گاز • عدم موجودیت مواد فرق و کمبود —
 بخار مورد ضرورت دستگاه ها • تاثیرات ناگوار مثل سایر مسایل —
 تخنیک زیرین که مربوط و منوط به اصل عمده^۴ تولید می باشد گذاشته
 است :

- ۱- کمبود پرزه جات در مجمرع •
 - ۲- کمبود روغنیات مورد ضرورت •
 - ۳- عدم مراقبت و کنترول از ترمیمات (سه گانه) •
 - ۴- کمبود روشنی کافی و (نبودن نیونهای برق) •
 - ۵- کمبود ترانسپورت •
 - ۶- کمبود سامان الابراتوراری •
 - ۷- کمبود رنگ باب و مواد کیمیاوی •
 - ۸- کمبود جنراتورها (موتور جنراتور) مربوط دستگاه رنگ امیزی •
- با وجود نواقص و کمبودیها نوعی کارگران و کارمندان مبتکر ریاست
 نساجی بلخ توانسته اند از کار و زحمات مستگی ناپذیر خویش دریغ

نورزیده و بفعالیت خود ادامه میدهند. فعلاً درین اواخر فابریکه
نساجی در مدت ۹ ساعت کاری (۲۰۰۰) متر تنگ تولید مینماید که
مجموع تولید آن در یکماه از ۶۰ الی ۶۵ هزار متر تنگ می باشد.

پلان کار:

- ۱- در سال ۱۳۷۰ پلان داده شده - ۴ ملیون و دویصد هزار متر
تنگ ولی تولید شده دو ملیون و یکصد و هشت هزار متر.
- ۲- در سال ۱۳۷۱ پلان داده شده - ۴ ملیون متر تولید شده
یک ملیون و دویصد و پنجاه هزار متر.
- ۳- در سال ۱۳۷۲ پلان داده شده - سه ملیون متر تولید شده
در ۶ ماه اول سال چارصد و هجده هزار متر.

فابریکات کود و برق

فابریکه کود و برق مزار شریف مو سسه بزرگ پترویمی دار کاور -
بوده و با تولید کود کیمیاوی (یوریا) و برقی حرارتی نقش ارزنده ای
را در پیشرفت زراعت و اقتصاد کشور بازی میسند.

سرروی مقدماتی این مو سسه که در فاصله (۱۸) کیلومتری غرب -
شهر مزار شریف در ساحه (۶۰) هکتار زمین اعداد گردیده است
به سال ۱۳۴۳ هـ خورشیدی انجام یافت. تهداب گذاری فابریکه
کود در اواخر سال ۱۳۴۵ و از فابریکه برق در ۲۱ شهریور ۱۳۴۶ -
صورت پذیرفت. قرار داد ساختمان آن با جانب مو سسات -
ساختمانی و مونتاژ اتحاد شوروی سابق عقد گردیده بود.

نخستین دیگ بخار و نخستین توربین فابریکه برق به ظرفیت
۱۲ هزار کیلووات ساعت در ماه حمل سال ۱۳۵۰ و دومین دیگ
بخار در پانزدهم جدی همان سال و توربین دوم به عین ظرفیت
در شانزدهم حوت همان سال بکار انداخته شدند.

ظرفیت اعظمی فابریکه برق با داشتن (۴) توربین و (۵) دیگ
بخار (۴۸۰۰۰) کیلووات ساعت برق است. انرژی برق تولیدی -
۴.

این فابریکه بتاريخ ۲۸ سرطان سال ۱۳۵۱ به شهر مزارشریف داده شد و امروز افزون بر شهر مزارشریف ازین انرژی شهرستان بلخ • دهادای • ساحه زیست کارکنان خود موسسه وسایرروستا هاود هکده های ولایت بلخ و همچنان مؤسسات تولیدی ولایت بلخ نیز بهره برداری میکنند • کارکنان ساختمان و مونتاژ فابریکه کود را در (۱۸) میزان سال ۱۳۵۳ تکمیل نمودند و دستگاه های غول پیکران به تولید آغاز کرد • مواد خلم اساسی فابریکه های کود و برق که عبارت از گاز طبیعی • هوا و آب می باشند همه از داشته های طبیعی خود کشور ما اند • گاز طبیعی از تاسیسات خواجه گوگرد که از ولایت جوزجان بمنظور استحصال انرژی برق — مایدروجن و کاربن دایاکساید بوسیله پایپ لاین زیر زمینی بطول (۸۶) کیلومتر و قطر ۳۲۵ ملی متر و فشار اعظمی ۴۵ اتمو سفیئر به دستگاه توزیع کننده گاز که در جواز فابریکه موقعیت دارد انتقال می یابند • مصرف سالانه گاز طبیعی در فابریکه های کود و برق در حدود (۲۰۰) ملیون متر مکعب است • منبع اصلی انرژی های دایکی فابریکه آب رودخانه بلخ است که از فلتر های — یدرولیکی گذشته و توسط پمپ های که در ساحل رودخانه نصب می باشند به فابریکه منتقل میگردد • مصرف آب فابریکه در حدود ده — هزار متر مکعب فی ساعت بوده و آب در سیستم دورانی جریان دارد • هوای طبیعی مورد نیاز ذریعه نلی به قطر یک متر از فاصله (۲۵۰) متری جنوب فابریکه کشیده میشود • سه ماده مذکور بحیث مواد خلم اساسی توام با تعدادی از مواد خلم فرعی و کمکی دیگر تحت تعاملات کیمیاوی قرار میگیرند و در موجودیت فشار های گوناگون و — حرارتهای متفاوت و کلیستهای مختلف النوع سبب استحصال کود کیمیاوی یوریا یا کاربامید میگردد • ذرفیت تولیدی فابریکه کود سالانه ۱۰۵۰۰ — هزار تن کاربامید است که بنام برقی بودن مقدار نایتروجن و داشتن سایر — میزات از جمله کود های خوب جهان بشمار میرود •

افزون بر تولیدات اساسی (کود یوریا و برق حرارتی) این مؤسسه
تولیدات فرعی نیز دارد • از جمله «امونیاک مایع» • اکسیجن تخریکی •
یخ و کاربن دای اکساید مایع که برای رفع نیازمندی مردم به گونه آزاد
به فروش میرسند • فابریکه های نو و برق مزار شریف نه تنها در
ازد یاد محصولات زراعتی و پیشرفت اقتصاد کشور عزیز ما تاثیر قابل
ملاحظه می دارد بلکه در انجام زمینه کار و فعالیت تعداد کثیری از
کارگران و کارمندان نیز مساعد گردیده است چنانچه فعلا (۲۷۲۰)
تن کارگرو کارمند در بخشهای مختلف تولیدی • انباری و ساختمان
مؤسسه در فعالیت اند • بمنظور مراقبت انی و رسیدگی فوری
جهت تأمین فعالیت نورمال دستگاه های تولیدی فابریکه های کود -
و برق و همچنان مساعد ساختن شرایط بهتر کار برای کارگران و کار-
مندان مؤسسه ساحه رهائشی به شکل یک شهرک عصری در جوار -
مؤسسه اعمار گردیده است که در آن مسجد • مدرسه • کودکستان •
کلونه ها • میدانهای ورزشی و مارکیت وجود دارند • قابل یاد اور نیست
که بمنظور بهبود وضع زنده گی تارکنان فارمهای زراعتی • مالداري
و مرغداری نیز در کنار فابریکه اعداد گردیده اند • فارم زراعتی ساحه
(۲۷۰) جریب زمین را احتوا میکند و تولیدات انرا عمدتا گندم •
ماش • پیاز و غیره حبوبات و سبزیها تشکیل میدهند • در فارم مال
داری به تعداد ۴۴ فرد گاو سیری و (۲۴۵) رأس گوسفند تربیه
میشوند که از شیر آنها کارگران و همچنان اطفال شان در کودکستان
مستفید میگرددند • در رژیمهای غاغوتی و مردم ستیز گذشته
که کلید اساسی تولید فابریکه های کود و برق در دست کارشناسان
شوروی قرار داشت پروسه تربیه کادرها خیلی به کندي پیش
میرفت زیرا روسها نمیخواستند این امتیاز خود را بزودی از دست
بدهند • کارشناسان شوروی سابق که اکثرا با سازمان (ک.ج.ب)
ارتباط داشتند این مؤسسه کمور را به دانه بزرگ جاموسی مبدل
ساخته بودند بویژه در طول سالهای سیاه سلطه ارتش سرخ در -
کشور ما کارشناسان شوروی عملا شمه کاره این مؤسسه بودند -

حتی عده ای از کارگران و کارمندان مو^۱ من^۲ • متعدد و آگاه ما از —
 سوي عمال رژیم مارکسیستی بیر همانه به شهادت رسانیده شدند •
 در استان^۳ عزیمت نیروهای اشغالگر از کشور مادر سال ۱۳۶۷ —
 بر آمدن کارشناسان شوروی ازین مو^۱ سسه نیز آغاز یافت • قبل از
 اینکه کارشناسان مذکور این مو^۱ سسه را ترک گویند طرح خطیانه^۴ متوقف
 ساختن کامل دستگاه هارابه بهانه^۵ اینکه متخصصان افغانی نمیتوانند
 بدون مشوره^۶ آنها کار تولید را ادامه دهند روی دست داشتند
 اما انجنیران مو^۱ من و میهن دوست ما با آگاهی از استعداد • دانش
 و پشتکار کارگران مخالفت شدید خود را علیه این کار به اجرا درآوردند •
 چنانچه امروز عملی بینیم که پس از برآمدن کارشناسان بیگانه بازوان
 پر توان کارگران و انجنیران مو^۱ من و وطن دوست ما توانستند با اتکا^۷
 به نیروی ایمان به خداوند ج^۸ چرخهای تولیدی آنها به گونه^۹ مستقلانه
 فعال نگهدارند و این هم برای هر هموطن ما مایه^{۱۰} بسی افتخار و مباهات
 هاست • گرچه فابریکه های کود و برق با یک سلسله پرابلمهای
 تولیدی از قبیل گذشتن مراحل استهلاك اکثر تجهیزات و دستگاه ها
 و فرسایش بیش از حد ماشین آلات • کمبود مواد روغنی • پرزه جات
 و غیره نیز مواجه است بنا بر همین علل از جمله^{۱۱} سه لین تولیدی فعال —
 صرف یک لین آن فعال میباشد و تولید فابریکه در سطح نازل قرار دارد
 اما اقدامات وسیع و گسترده یی بمنظور رفع این معضلات رویدست —
 گرفته شده اند و انتظار داریم این معضلات نیز بزودی حل شده و —
 فابریکه بتواند به خواست خداوند متعال ج^۸ ظرفیت نهایی تولید خود را
 از سر گیرد •

فابريکه سيلوي بلخ

در سال ۱۳۵۸ در چار كيلو مټري جنوب شهر مزار شريف واقع دشت شاديان در ساحه ده هكتار زمين دولتي كه طول ان ۴۱۷ متر و عرض ان ۲۲۵ متر و مجموعا (۱۳۸۸) متر مربع زمين را احتوا مينمايد -

طی قرار داد مورخ ۱۸ جوزاي ۱۹۷۶ مطابق سال ۳۵۸ شـ يـ يـ ن جمهوري افغانستان و اتحاد شوروي سابق اعمار گرديده است .

مجموع مبلغ ابتدايي خريداري پرزه جات و سامان الات فابريكات كامبينات نان ولايت بلخ و تمام مصارف ان مبلغ (۴۲۵۲۹۱۹) روپل بوده و تاريخ موافقه بين افغانستان و روسيه ۲۷ فبروري سال ۱۹۷۰ مياشده . چون آغاز کار ساختمان و قرار داد ان مورخ ۵ ار ۱۲ ۱۳۵۸ بوده كه بايد فابريکه نان پزي در ظرف ۳۶ ماه به توليه آغاز كنند اما نظربه مشكلات در ماه ميزان سال ۱۳۶۱ به بهره برداري طور امتحاني آغاز نموده و هم بايد علاوه كرد كه البواتور توسعوي سيلوي مزار شريف بنار يخ ۱۶ ار ۲۲ به مبلغ (۲۲۳۹۷۴۹۶۸) افغاني با كمك دستگاه ساختماني صورت گرفته است .

اسياپ فابريکه ظرفيت (۶۰) تن را در ۲۴ ساعت دارا مياشده . فابريکه نان پزي كه ظرفيت (۲۵) تن نان باب راه ر ۲۴ ساعت دارا مياشده دستگاه البواتور كه همراه با البواتور توسعوي ظرفيت (۴۰) هزار تن قدم رادارا مياشده اصلا فعاليت كامبينات نان ولايت بلخ از ۳ بخش متشكل بوده و در پهلوي ان شعبات كمكي نيز موجود مياشد از ان جمله ۱- فابريکه البواتور ۲- فابريکه اسياپ ۳- فابريکه نان پزي .

فابريکه نان پزي از جمله فابريکه هاي اساسي اين موسسه بوده كه داراي ۱۲۵ نفر پرسونل مياشده كه از جمله ۲۹ نفران را زنان تشكيل ميدهند .

شمبات کمکی دیگر این فابریک از قبیل لاهراتوار ، شعبه خمیرمایه و تصفیه نمک میاشد . تولید آن در ۶ ماه اول سال ۱۳۷۲ مقدار (۱۶۸۲ / ۴۰۰) تن نان میاشد .

فابریکه آمیا - این فابریکه متشکل از دستگاه دیگر بوده که میتوان از شعبه میده کننده گندم ، تیزکاری ، دوخت بوری و - شعبه تغذیه نام برد . تولیدات آن در ۶ ماه اول سال ۱۳۷۲ - مقدار ۳۸۳۲ / ۱۸۶ - تن آرد بوده است .

۳- دستگاه البواتور - کار اساسی این دستگاه را ذخیره گندم و حفظ و نگهداشت آن تشکیل میدهند . مجموع پرسونل فابریکه البواتور ۴۸ نفر بوده که از جمله ۱۰ نفر آن را زنان تشکیل میدهند . ظرفیت اصلی این دستگاه در ظرف یکسال مقدار ۴۰ هزار تن گندم میاشد . مطابق پلان این ریاست باید در طی ۶ ماه اول سال - ۱۳۷۲ مقدار ۱۷۰۱ / ۹۲۸ - تن گندم از منابع داخلی بقیمتفی تن مبلغ (۱۷۱۴۲۸) افغانی خریداری میشد اما روی بعضی عوامل نامساعد از قبیل نداشتن دارائی و عدم پول فزینی مؤفق به تطبیق کامل پلان فوق الذکر نگردیده است .

تصدی پنجه و روغن نباتی بلخ

مؤسسه جین ویرس ولایت بلخ در سال ۱۳۵۳ بنا بر تصمیم دولت وقت با اساس فرمان مقام صدارت بشکل یک تصدی انتفاعی دولتی - بعد از استملاک فابریکات شخصی و خصوصی با ملحقات شان و - نمایندگیهای خریداری پخته آنها البته در ۴ ولایت فرض وجود نمود که فابریکات آن قرار ذیل است :

۱- فابریکه جین ویرس مزار شریف - که بنام سخی صنعتی لمد قبل " یاد میشد فابریکه مذکور دارای یک دستگاه پاک خانک

دستگاه جین ولتر که شامل سه پایه جین و از پایه لنتر یک دستگاه
پرسی و همچنین ورکشاپ مجهز بالا برانوار تثبیت پخته میباشند
ظرفیت تولیدی فابریکه حوزه اول مزار در یکروز (۲۰۰) تن پخته
مخلوج با پروسیج (۱۰) تن پخته دانه دار در صورت فعالیست
نورال در یک سال (۲۰۰) روز کاری مقدار (۱۰۰۰) تن پخته
مخلوج تولید کرده میتواند محصولات آن عبارتند از :

پخته مخلوج ، پخته لنتر ، پخته سیکلون ، پخته خاکدار ، پخته
بی خاک و چگت میباشد که پخته مخلوج آن بنابر پرو تو کول عقد
شده جهت استحصال پارچه های نفی به شاجی های داخلی و در
صورت امکان به مالک خارجی نیز صادر میگردد و چگت آن به فابریکه
باختر که روفن از آن استحصال میگردد ارسال میشود و یکمقدار آن
غرض توزیع تخم بذری برای زراعتگران پخته کار داده میشود .

۲- فابریکه جین و لنتر و لیموالی بلسخ .

فابریکه مذکور بنام مشترکه بلسخ یاد میشود در سال ۱۳۴۳ توسط
مفصلین اتحاد شوروی سابق مونتاژ و بعداً " به بهره برداری آغاز
نمود . فابریکه در مساحت ۸۰۰/۸۰ متر مربع در غرب شهر بلسخ
واقع است . این فابریکه دارای دستگاه پاکخانه چهار پایه جین
و شش پایه لنتر دستگاه ورکشاپ ترمیم و دارای سیستم آبرسانی بسا
اطفائیه مجهز و شامل یک پایه ترازوی (۶۰) تنه میباشد .

ظرفیت تولیدی فابریکه - این فابریکه در روز (۴۲) تن پخته
مخلوج و (۱۳۰) تن پخته دانه دار و در یک سال کاری (۲۰۰)
روز مقدار (۸۴۰۰) تن پخته مخلوج تولید کرده میتواند

محصولات آن پخته مخلوج ، پخته سیکلون ، پخته لنتر ، پخته
بی خاک و چگت میباشد که مانند فابریکه حوزه اول تمام محصولات
چگت را فابریکه باختر جهت استحصال روفن و تمام بغاظر بذری
ذخیره مینماید و این فابریکه دارای (۱۰) دستگاه میله پخته
دانه دار میباشد .

فابریکه جین و پرسی فار یاب - فابریکه مذکور بنام مشترک صنعتی مزار و باختر یاد میشد . در سال ۱۳۵۴ توسط میخانیکان و متخصصان داخلی مونتاژ گردیده و فابریکه در ساحه (۷/۶۶۳) متر مربع در شمال شهر میمنه موقعیت داشت و دارای یکپایه ماشین جین و دستگاه دستی پرس و یکپایه جنراتور برق بود . ظرفیت تولیدی این فابریکه در یک روز ۱۰ تن پخته معلوج و (۳۰) تن پخته دانه دار بود . یک سال کاری (۱۰۰) روز مقدار (۱۰۰۰) تن پخته معلوج و ۳۰۰۰ تن پخته دانه دار بوده است .

فابریکه تولید روغن نباتی باختر که قبلاً بنام صنعتی باختر یاد میشد و ساحه (۸۸۰۰) متر مربع را احتوال در جنوب شهر مزار شریف واقع است . در سال ۱۳۴۸ توسط متخصصین چکو سلواکیا مونتاژ و به بهره برداری آغاز نمود . فابریکه باختر دارای دستگاه آسیاب ، دستگاه غربال ، دستگاه پرس و هم فور پرس و نخ پرس و ملحاتش و دستگاه تصفیه روغن و یکپایه تانک سرد کننده و دو پایه فلتر بشمول دستگاه صابون و دستگاه صابون سازی شامل یک دستگاه بخار کمپلیت زغال سوز به ظرفیت ۱۰ - اتوموفیر بخار فنی ساعت تولید برق آن شامل دو پایه جنراتور ۴۴۰ کیلوواته و ۱۷۰ کیلوواته و هم شعبات دیگری از قبیل ورکشاپ ، اطفائی و لابراتور تصفیه روغن میباشند . تولید فابریکه عبارت از پوستک ، کنجاره ، روغن ، صابون بوده که در یک شبانه روز ۴/۵ تن روغن تصفیه میکند .

فعالیت تیل کشی باختر - این دستگاه تولیدی که مرکب از -

دستگاه بخار ، ورکشاپ ، دو پایه ماشین فور پرس و نخ پرس و هم دو پایه دستگاه روغن و مواد خام آن عبارت از چگت میباشد . سیستم فعالیت آن قرار ذیل است : چگت بشکل ماشینسی از

گندام به سرخورد آمده که ظرفیت آن در حدود (۳۰ تن) در ۲۴ ساعت تولیدی بالغ میگردد. نخستین فعالیت آن از دستگاه آسیاب شروع شده بعد از غبارال میروود که مغز و پوسته آن درینجا از هم جدا میشود پوسته آن بگندام ذخیره انتقال و مغز آن توسط ترابهرتر به دستگاه پرس میروود که دو دیگهای مخصوص ذخیره میگردد و توسط لین بخار در حدود ۸۰ درجه سانتی گراد حرارت داده میشود تا مغز آن تا بهج شک های فول پرس گردد، در اثر فشار فول پرس از ۲۵- الی ۲۶ فیصد روغن خام جدا شده باقیمانده در کتجاره باقی میماند در کتجاره تقریباً ۱۴ الی ۱۵ فیصد روغن باقیمانده باز دیگر بعد از انتقال کتجاره به دستگاه نخ پرس که کتجاره بشکل ماشینی میده می شود که تابع یک سیستم سه مرحله ای دورانی گردد که به حرارت بالاتر از ۱۰۰ درجه سانتی گراد که فشار نخ پرس میگردد که این عملیه فشار آخر ۴-۵٪ روغن خام را از کتجاره بدست آورده مقدار ۹/۸٪ روغن خام در کتجاره باقیمانده که بدون عملیه (سترکشن) امکان استحصال آن محال است. کتجاره تولید شده بگندام میروود و روغن به اندازه ۳۶۰۰ کیلو گرام جهت تصفیه بدستگاه انتقال میکند بعداً روغن در تانکهای خنثی سازی جابجا شده بعد از تثبیت فیصدی - اسید آزاد و مخلوط نمودن سودیم باید را و کماید مواد صابونی آن - بعد از حرارت ۴۰ الی ۵۰ درجه سانتی گراد خارج عملیه شست روغن ۵ الی ۶ مراتبه صورت میگیرد. بعداً به دیگر دوم انتقال میریزد. درین خلا با فشار ۸/۰ اتموسفیر انتقال میگردد و سپس به حرارت ۱۲۰ درجه سانتی گراد تا آنکه روغن تبخیر گردیده به اندازه ۱۰ پلاس (پینک آرت) در فی تن مخلوط میشود تا بپزند و شفاف گردد. بعداً به اندازه ۱۶۰ درجه سانتی گراد و فشار ۸ اتموسفیر حرارت داده میشود که ۸ ساعت این حرارت ادامه می یابسد که این جریان و عملیه ۰/۰۲ فیصد مخلوط میگردد. اسید ستریک، تیزاب لیمن و جهت

خنثی ساختن القلی و هم مدت (۶) ساعت جدیت سرد ساختن تا -
 حدود (۵۰) درجه سرد ساخته میشود که از فلتر اخیری گذشته به
 تانک ذخیره انتقال میگردد * کنجاره قبل از رسیدن به ماشین نخ
 پرس بین ۱۹ - ۱۶ فیصد روغن داشته بعد از نخ پرس ۹ فیصد تقلیل
 می یابد یعنی روغن مصرفی ۹ فیصد روغن دارد * روغن خام ۳ فیصد
 نیزابیت داشته و برای اخیرین بار روغن تانک بد اخل دستگاہی که -
 ۳۶ - ۱۸ تن می باشد انتقال شده که ظرفیت (۵۰) تن آن در -
 خارج دستگاہ و در دیگ تانک ذخیره میشود که مجموعاً (۶۸) تن البته
 در سه تانک قابل ذخیره می باشد *

سرمایه - سرمایه مؤسسه مربوط دولت بوده و تحت
 واریسی حسابی وزارت مالیه می باشد *

سرمایه ابتدایی این مؤسسه مبلغ (۴۰۰) ملیون افغانی و سرمایه
 انتهای آن مبلغ (۶۰۰) ملیون افغانی می باشد *

پرسونل - مجموع کارمندان به تعداد (۹۳) نفر و مجموع
 کارگران درجه یی (۱۲۶) نفر و تعداد کارگران خدماتی (۱۲۱)
 نفر می باشد *

مصرفی تفحصات نفت و گاز بلخ

ریاست تفحصات نفت و گاز به فاصله (۷۰۰) متر در ناحیه شرقی
 روضه شریف واقع و در حدود (۷۵) جریب زمین را احتوا میکند *

در سال ۳۳۴ تأسیس شده از نگاه اهمیت اقتصاد ی پروژه تفحصات
 نفت و گاز شمال نه تنها در سطح ولایت بلخ بلکه در سطح دولت
 اسلامی افغانستان از لحاظ کشف و استخراج و فروش گاز رول مهم
 و ارزنده یی را ایفا مینماید *

در صفحات شمال و شمال غرب از کندز الی هرات تفحص صورت گرفته
 و از نقای که استخراج نفت و گاز و نتایجی که تاکنون از جریان عملیات
 جیو لوژیکی در سمت شمال افغانستان بدست آمده نشان دهنده *

انست که دور نمایی نفت و گاز در برخی از ساختمان های مکشوفه خلی اطمینان بخش می باشد . قابل تذکر است که در طول مدت سپری شده در مال افغانستان معادن مکشوفه نفت () اقی دریا - قشقری - بازارکی - علی گل در ساحه مزار شریف معدن نفت کلدار و جیرانخانه و در ولایت هرات نیز علامات نفت به مشاهده رسیده است . از معادن گاز خواجه گوگرد - جرقدق یتیم تاق - خواجه برهان - جنگل کلان - جمه و اسک رامیتوان - نام برد . بعد از شکست و برآمدن قوای شوروی و متخصصین شان از خاک افغانستان انجیران و کارگران فنی ریاست تفحص نفت و گاز شمال از معدن چغچی گاز بدست آوردند . هم اکنون در شهر مزار شریف امریت عمومی این نمایندگی برای اکمالات و رسانیدن - مواد تخریکی - کیمیاوی و روغنیات ساحات نفت و گاز دار سمت شمال فعالیت مینماید .

تبصره - معادن مهم در ولایت بلخ عبارت از نفت - نمک املاح معدنی از قبیل مگیزیم - سلفیت و سودیم سلفیت در ساحات شمالی این منطقه وجود داشته و همچنان سنگ زغال - نمک و مس در کوه های خلم قابل یاد آوری میباشد .

کمیسیون گاز رسانی ولایت بلخ

حسب پیشنهاد مقام ولایت بلخ توزیع گاز و نصب داش در - شهر مزار شریف در ربع چهارم سال ۱۳۷۱ بعد از منظوری مقام - عالی جنبش ملی - اسلامی افغانستان بشکل یک کمیسیون در چوکات ولایت بلخ ایجاد و شروع به فعالیت نمود که انجیران و کارگران فنی آن در عرصه پیشبرد امور گاز رسانی از ریاست تفحصات ولایت بلخ و ریاست کود و برق طور خط متی توظیف گردیدند که بعد از - اوایل ربع دوم سال ۱۳۷۲ تشکیل اداره گاز رسانی بحیث یک اداره

واحد در چوکات ولایت بلخ از جانب شورای عالی جنبش ملی —
 اسلامی افغانستان منظور گردید که مطابق تشکیل این اداره دال-
 دارای (۳۱) تن کارمندان فنی و اداری و (۳۱) تن کارگران و —
 مستخدمین میباشد که تاکنون بتعداد ۴ تن کارگر و ۱۱ تن انجینیر
 و مامور در آن تعیین بست و طور نورمال وظیفه گاز رسانی را در شهر
 مزار شریف به پیش می برند که در نتیجه تا اکنون در ناحیه اول پنج
 و سوم شهر مزار شریف در حدود پنجصد خانه از گاز مستفید گردیده
 اند و این پروژه ادامه دارد +

فابریکه های سکتور خصوصی

- ۱- پروژه نوهار پلاستیک ۲- عبدالواحد فلز ۳- حجاری و فلزکاری
 حمیدی + ۴- پروژه سازی و تنبیه مواد ساختمانی بامیکا ۵- قالبین
 بافی محبوب فرهاد ۶- پروژه خواسان ۷- گلیم و شالرنجی بافی
 بنی ها شم ۸- قالبین بافی و قالبین شویی التي بولک ۹- پروژه
 ساختمانی امو ۱۰- پروژه پلاستیک برهان ۱۱- پروژه قالبین بافی
 حافظی ۱۲- پروژه پلاستیک سازی و کشمش پاکی برات ۱۳- پروژه
 کشمش پاکی یووالی ۱۴- پروژه کشمش پاکی آریا ۱۵- پروژه کشمش
 پاکی نظیف ۱۶- پروژه کشمش پاکی بلخ ۱۷- پروژه کوپراتیف های
 کشمش پاکی بخدی ۱۸- پروژه کوپراتیف مالداري شیخ آباد (مالداري
 زراعتی) ۱۹- پروژه کوپراتیف زراعتی اقای بلخی ۲۰- پروژه کوپراتیف
 استهلاکی ملگرو ۲۱- پروژه فابریکه تارتن سازی زمان ۲۲- پروژه
 فابریکه کارتن سازی برات ۲۳- قالبین تکانی قاری یونس ۲۴- قالبین
 تکانی حاجی محمد الله ۲۵- فابریکه روغن کشی و صابون سازی اتفاق
 ۲۶- فابریکه مزار پلاستیک و غیره فابریکه های خصوصی دیگر درین
 شهر به پیمانه زیاد وجود دارد + همپنان بیشتر از (۵۰۰) شرکت
 های تجارتی در شهر مزار شریف فعالیت دارند +

شرقی و شمال غربی مزار شریف موجودیت ترسبات عهد سینوزوئیک
(دوره کوارترنری، نوج سنگچل ها، ریک، لوش،
لوم (گل) تراووتین و نمک طعام وجود دارد و در دامنه

اهمیت ایجاد پارکهای صنعتی و ارزش اقتصادی آن

ریاست پارکهای صنعتی ولایت بلخ در سال ۱۳۶۹ در چوکات وزارت صنایع خفیفه و مواد غذایی در شهر مزار شریف ایجاد و فعالیت آغاز نموده که از همان زمان تاکنون منحیث واحد دوم در مزار شریف فعالیت نموده و نقش اساسی را در پیشرفت صنعتی بودن شهر مزار شریف بازی مینماید + ساحات پارکهای صنعتی ولایت بلخ واقع دشت شادیان در جنوب شهر مزار شریف موقعیت داشته و مساحت آن (۱۳۳) هکتار زمین بوده که (۱۵) هکتار آن ساحه سبز و (۴۲) هکتار آنرا شرکت های داخلی پارکهای صنعتی تشکیل میدهند قبل از ایجاد پارکهای صنعتی بیست فابریکه، قالین بافی و قالین شویی یک فابریکه، مشروبات غیر الکولی و یک فابریکه پلاستیک سازی و یک فابریکه پروسس رومی و یک فابریکه یخ سازی و دو فابریکه بسکیت و غسل سازی در ساحه پارکهای صنعتی اخذ موقع نموده بودند + بین سالهای ۱۳۶۹ - ۱۳۷۰ بعد از ایجاد پارک های صنعتی یک فابریکه، آب میوه دو فابریکه، یخ سازی دو فابریکه، پلاستیک سازی تا سیس گردیده و در سال ۱۳۷۱ برای یک فابریکه، تیل کشی یک ففسابریکه، دباغی و خشت و سه فابریکه تولید مواد ساختمانی چار فابریکه، قالین بافی و قالین شویی سه فابریکه پلاستیک سازی دو پروژه، تخنیک دو فابریکه، موتر شویی و ترانسپورتی یک فابریکه، تار ریشی یک فابریکه، گلیم و شطرنجی بافی یک فابریکه، پشمینه بافی یک فابریکه، جاکت بافی یک فابریکه، کشمش پاکی یک فابریکه، کارت زو قلی سازی زمین توزیع گردیده است +

در سال ۱۳۷۲ در ریح اول برای ۲۴ فابریکه زمین توزیع گردیده -
که یک فابریکه کاغذ سازی یک فابریکه حجاری چهار فابریکه مواد -
ساختمانی یک فابریکه فلزکاری یک فابریکه پروسس زود یک فابریکه
تیزاب سازی دو فابریکه شیرینی سازی پنج فابریکه تیل کشی دو فابریکه
دباغی یک فابریکه پشمینه بافی دو فابریکه صابون سازی یک فابریکه
دیگ بخار سازی دو فابریکه پلاستیک سازی زمین توزیع گردیده که
بافعال شدن فابریکات مذکور از یک طرف سرمایه تجارت ملی به نفع
مردم و وطن به دوران افتاده و از طرف دیگر برای یکتعداد هموطنان -
مازمینه کار سالم فراهم میگردد و از تولیدات آن نیز مستفید میگردد
بنا سرنوشت یک مملکت وابسته به اقتصاد است هر قدریکه اقتصاد یک
جامعه مرفقی و قوی باشد بهمان اندازه مردم آن مرفقی و وسایل زند
گی برای ایشان بهتر و خویتر فراهم شده میتواند و باعث مرفقی و پیشرفت
یک جامعه کار و فعالیت مردم آن است بنا هر قدریکه فابریکات صنایع
کوچک زیاد شده میرود بهمان اندازه مشکلات مردم از ناحیه مواد -
اولیه و غیره مرفوع میگردد *

زنده گی مردم وابسته به اقتصاد جامعه شان میباشد و در اثر ایجاد
چنین ساحات صنعتی و فابریکات مختلف النوع که هزاران نفر را مصروف
کار و وظیفه میسازند (۱) بمراتب خویتر و مهم است و هر قدر که دولت
و مردم در ایجاد چنین فابریکات کوشش بخروج دهند باز هم ناچیز
و کم میباشد *

۱- در قسمت جنوب روضه شریف (چوک دروازه شادیان) هزاران
نفر از اطراف شهر همه روزه در آنجا بخاطر جستجوی کار جمع میشوند
ازین رو اگر این فابریکات صنعتی در شهر مزار شریف ایجاد شوند
هیچ یک از همشهریان خود را بیکار نخواهیم دید *

رياست پماي زون شمال

معلومات پيرامون فعاليت و اجراات امريت عمومي پماي زون شمال :

۱- امريت عمومي پماي زون شمال بتاريخ ۱۳ ثور سال ۱۳۵۸ در-
شهر مزار شريف بفعاليت آغاز نمود *

۲- امريت عمومي پما در چوكاتيك ارگان تصدي انتفاعي دولت
در پنج ولايات سمت شمال ايفاي وظيفه مينمايد *

۳- امريت پما به تعداد ۹ نفر پرسونل فني ۱ - نفر اداري و ۴ نفر
پرسونل خدماتي دارد *

۴- بعد از پيروي جنش ملي - اسلامي افغانستان امريت عمومي پماي
زون شمال به توجه مقامات ذيصلاح دوباره به فعاليت آغاز نموده
بر علاوه ترتيب بر اوردها ي اول ترميماتي مساجد * تكيات و تعميرات
دولتي شهر مزار شريف و ولايات هم جوار بايكتعداد دواير مربوطه
ديگر در رابطه به ترتيب نقشه هاي مكمل هندسي و انجنيري برق -
ابري ساني و كاناليزاسيون عقد پروتوكول نموده و نقشه ها غرض تطبيق
به اختيار شان گذاشته شده است *

۵- اين امريت وظيفه دارد كه نقشه هاي مكمل هندسي - انجنيري
و تخنيكي اعمار و ساختمان هاي دولتي و شخصي را در مقابل اخذ حق
الزحمه معين طرح و ديزاين نموده و از ان مراقبت فني بدارد *

در سال ۱۳۷۱ الي اخير برج جوزاي سال ۷۲ از مدرك طرح نقشه
ها و فروش نقشه هاي تبتيك رهائشي و امور متفرقه مبلغ ۸۶۲۸۹۳۱ -
افغاني بحساب مربوط تحويل بانك نموده باوجوديكه مصارف موهسه
را اكمال كرده بيشتر از مبلغ شش مليون افغاني در حساب مربوط ذخيره
نموده كه فعلا موجود است *

۶- دولت اسلامي در فعال شدن دوباره اين اداره توجه خاصي
مبدول داشته و مشكلات موجوده را تا اندازه حل و فعلا كدام مشكلي
در پروسه اجراات اين موهسه وجود ندارد *

۷- آمريت عمومى پهاى زون شمال مربوط وزارت شهر سازى و خانه سازى مياشند .

۸- وظائف مشخص اين آمريت تماييق پلانىهاى شهري و ترتيب و طرح و ديزاين نقشه هاى مهندسى و انجنييرى تعميرات دولتى و شخصى در مقابل حق الزحمه و ترتيب بر آوردناى اول و اسست مشخصات و قيمت گذارى جايداد هاى دولتى ، شخصى و مراتب ازب امور ساختمانها در مقابل پروتوكول مياشند .

۹- آمريت پها در ولايت بلخ - جوزجان - سرپل - قارىاب و سمنگان جهت بررسى از امور عمرانى و وظائف خويش را در چوكات قانون اجراء مينماييد . (۱)

ترانسپورت و حمل و نقل

در شهر مزار شريف بخصوص در سطح ولايت بلخ وسايط حمل و نقل در انكشاف اقتصادى و اجتماعى نقش مهمى دارد كه باراه هاى سهل العبور و هموار دره ها و گذر هاى تنگ و عميق از مركز ولايت يعنى شهر مزار شريف در داخل و خارج اين خله با سر كمهاى - عمومى پخته و خام وصل شده است . در عصر موجوده چند نوع ترانسپورت در اين منطقه موجود است . ترانسپورت زمينى توسط موتر گادى ، كراچى و ترانسپورت هوايى توسط طيارات خدوگ ملكسى و نظامى .

۱- از همشهريان محترم شهر مزار شريف احترامانند تقاضا بعمل مى آيد كه در اعمار و ساختمان تعميرات مورد نياز خويش طبق پلانىهاى شهري و اخذ نقشه ها از آمريت پها مبادرت ورزند تا از يكطرف مطابق دستور پروژه سازى عملى گردد و از جانبى به سر سهزى و زيباى شهر باستانى مزار شريف صدمه وارد نكرد . قابل تذكره مياشد كه بعد از پيروى جنبش ملي اسلامى شمال اعمار ساختمانهاى دولتى در روزهان و بلخ بشدت جريان دارد .

ترانسپورت زمینی بر دو نوع می باشد یکی ترانسپورت خصوصی و دیگری ترانسپورت دولتی با انواع عراده جات با فعالیت خود همه روزه ادامه می دهند و همچنان دره های سهل العبور و کوهستانی و مناطق بین قراء و قصبات مردم اکثراً از حیوانات باربری استفاده میکنند که بشکل انفرادی و یا بشکل قافله در حمل و نقل مواد و اجناس و حتی اشخاص تا کنون نقش مهم دارد و از شتر، اسب، مرکب، قاطر و غیره استفاده می نمایند. • ترانسپورت هوایی شامل میدان هوایی نوردی ملکی و — نظامی می باشد. • میدان هوایی نوردی ملکی با فعالیت (آر یا نا افغان الوند) (تند) همه روزه به فعالیت های خود ادامه می دهد.

نویسند دریای آمودریه قسمت از مجرای خود نظر به حجم آب و عمق بیشتر دریا قابل کشتی رانی می باشد و برای صادرات و واردات مال التجاره بین افغانستان و کشورهای آسیای میانه و ترانزیت راه های اروپا می توسط کشتی ها حمل و نقل و مورد استفاده قرار می گیرد. • همچنان خط آهن تقریباً "به فاصله" سه الی چهار کیلومتر در بندر حیرتان صادرات و واردات مال التجاره بین افغانستان و کشورهای دیگر که اهمیت اقتصادی را دارد قابل یاد آوری می باشد.

جدول انکشاف و سایش سکتور خصوصی در شهر مزار شریف

سال	تیز رفتار	تکمی	لاری بس	موتور سایل	تراکتور
۱۳۷۰	۱۰۷۰	۱۲۹۱	۲۳۱۶	۱۳۷۱	۳۰
۱۳۷۱	۱۱۳۹	۱۳۱۸	۲۷۸۸	۱۴۱۱	۵۲۸
۱۳۷۲	۱۲۷۰	۱۳۴۴	۳۰۷۳	۱۴۴۰	۱۰۸۴

۶ ماه اول

فاصله سرکها از شهر مزار شریف الی اطراف آن *

- ۱- سرک تیر ولایت بلخ الی شهر "نو" به طول ۷ کیلومتر *
 - ۲- سرک تیر ولایت جوزجان ۲۱ کیلومتر و به ۸ کیلومتری آن آفتاب قرار دارد *
 - ۳- سرک تیر شهر مزار شریف ولایت سمنگان به طول ۱۲۱ کیلومتر *
 - ۴- سرک تیر ولایت بامیان ۸۱ کیلومتر *
 - ۵- سرک خواجه تیر ولایت غور ۲۳ کیلومتر *
 - ۶- سرک تیر ولایت کاپیسا ۲۳ کیلومتر *
 - ۷- سرک تیر ولایت پکتیا ۴۵ کیلومتر *
 - ۸- سرک تیر ولایت کابل ۱۲۵ کیلومتر *
 - ۹- سرک تیر ولایت بلخ ۲۱ کیلومتر *
 - ۱۰- سرک خواجه تیر ولایت آبدار ۴۶ کیلومتر *
 - ۱۱- سرک تیر ولایت هرات ۱۲۰ کیلومتر *
- از جمله صرف ۲۲ کیلومتر آن تیر و متبای خواجه است و ولایت هرات ۱۲۴ کیلومتر واقع شده است *
- ۲- سرک تیر شهر مزار الی ولایت پکتیا بولک به طول ۴۴ کیلومتر *
 - ۳- سرک تیر ولایت وردگ ۱۲ کیلومتر صرف یکنیم کیلومتر خواجه و متبای سرک تیر است *
 - ۴- سرک شهر مزار الی پل امام بکری - چشمه شفا ولایت شولگسر و ولایت کشنده مجموعاً "به طول (۹۶) کیلومتر از جمله صرف ۱۷ کیلومتر تیر متبای سرک خواجه است که در امتداد سرک مذکور پس از امام بکری بمیان ۱۹ کیلومتر - چشمه شفا بمیان ۲۱ کیلومتر و ولایت شولگسر بمیان ۵۵ کیلومتر از شهر مزار فاصله دارد *
 - ۵- سرک شهر مزار الی ولایت پکتیا به طول ۲۴ کیلومتر که متبای ۱۷ کیلومتر آن تیر و متبای ۱۷ کیلومتر آن خواجه است *
 - ۶- سرک خواجه تیر اساسی که به طول تخمیناً "۲۴۱ کیلومتر" میسر

مزار شریف را با ولسوالی سنگ پارك ولايت سرپل اتصال ميدهد *	
۷- سرك خامه كه از سرك (شولگره الي كشنده) جدا ميشود -	
مرکز ولايت بلخ را بمرکز ولسوالی دره صوف به طول ۱۴۲ كيلومتر -	
وبه معدن زغال سنگ بطول ۱۷۱ كيلومتر وصل ميسازد *	
مزار الي كابل	۴۲۵ - كيلومتر *
رر رر كندز	۲۹۳ - رر *
رر رر پلغمري	۱۸۸ - رر *
رر رر سمنگان	۱۲۱ - رر *
رر رر حضرت سلطان	۹۶ - رر *
رر رر چهار كست	۴۵ - رر *
رر رر چمتالي	۳۴ - رر *
رر رر شولگره	۵۵ - رر *
رر رر كشنده	۹۶ - رر *
رر رر دره صوف معدن زغال	۱۳۵ - رر *
رر رر تاشگذر	۷۳ - رر *
رر رر سنگ پارك	۲۴۱ - رر *
رر رر سياه گود	۲۵ - رر *
رر رر كلندار	۱۲۵ - رر *
رر رر ولسوالي غلم	۵۳ - رر *
رر رر دولت آباد	۴۲ - رر *
رر رر شور تپه	۶۲ - رر *
رر رر بندر كلفه	۱۲۰ - رر *
رر رر چهار بولك	۴۴ - رر *
رر رر آقچه	۸۹ - رر *
رر رر جوز جان	۱۳۱ - رر *
رر رر سر پسل	۱۸۶ - رر *
رر رر اندخوي	۲۵۲ - رر *

— از مزارائی فارس یساب
 — ۳۰۵ — کیلو متر
 — ۱۹ — رر
 — (۱)۰

۱- آمریت عمومی حفظ و مراقبت سرکهای زون شمال در سال ۵۸ —
 بعد از لشومد یریت فواید عامه وقت به اشخاص ضرورت حفظ و —
 مراقبت سرکها ایجاد شد و در ولایات بلخ — جوزجان و سمنگان
 نمایندگیهای دارد .

همچنان در سال ۱۳۶۲ — نماینده گی آن در ولایت فارس یساب
 ایجاد و فعلاً " تحت پلان حفظ و مراقبت سرکهای زون شمال که مرکز
 آن در شهر مزار شریف میباشد فعالیت دارند .

مجلات مهمه حیاتی و مؤسسات اداری در شهر مزار شریف

- ۱- فابریکه کود و برق با ساحه رهائی متخصمین داخلی و غیره
ملحقات آن .
- ۲- ریاست تفحصات نفت و گاز با ساحه رهائی متخصمین آن .
- ۳- ریاست جین و پرسی (فابریکه جین و پرسی مزار) و نمایندگیهای
خرید پخته در محلات .
- ۴- فابریکه تیل کشی باخترسر .
- ۵- نماینده گی جین و پرسی در ولسوالی بلسخ .
- ۶- خریداری پخته ریاست جین و پرسی واقع گذر یولمری شهر
مزار شریف .
- ۷- فابریکه نساجی بلسخ .
- ۸- ریاست سیلوی ولایت بلسخ واقع دشت شادیان .
- ۹- ذخیره پداسرول در در در
- ۱۰- ذخیره دیسزل در در در
- ۱۱- سبستیشن بزرگ برق پروژه داخل تعمیر آمریت برق ویرج -
های بستی .
- ۱۲- نماینده گی بانک دولتی (افغانستان بانک) .
- ۱۳- بانک ملی افغانستان .
- ۱۴- رر پشتی تجارتی بسانیک .
- ۱۵- رر بانک انکشاف صادرات .
- ۱۶- رر بانک انکشاف زراعتی .
- ۱۷- رر بانک انکشاف صنعتی .
- ۱۸- رر بیز مرکزی زراعت ولایت بلسخ .
- ۱۹- ریاست زراعت و اصلاحات ارضی .

- ۲۰- میکانیزه زراعتی ولایت بلخ واقع دشت شادیدان *
- ۲۱- ریاست اطلاعات و کلتور ولایت بلخ و مطبعه دولتی آن *
- ۲۲- ریاست رادیو - تلویزیون *
- ۲۳- مقر شورای فرهنگی جنبش ملی - اسلامی افغانستان -
واقع باغ حضور *
- ۲۴- دستگاه تلفون و تلگراف در مرکز شهر مزار شریف *
- ۲۵- دستگاه های بی سیم *
- ۲۶- میدان هوایی ملی و نظامی *
- ۲۷- تانک تیل ۴۳ - ۴۱ و تانک تیل سیدکمال سادات *
- ۲۸- پروژه آبرسانی *
- ۲۹- تعمیر آمريت وركشاپ مركزي قوايتكارو محتويات آن *
- ۳۰- پوهنتون بلخ - پيداگوژي بلخ - تخنيكم بلخ - طب بلخ -
ليسه باختر - ليهه سلطان رضيه - ليهه فاطمه بلخ -
مدرسه اسديه بلخ - ليهه مولانا بلال الدين بلخ - ليهه
غازي امان الله - ليهه دقيق بلخ و ساير ليهه ها و مكاتب ابتدائيه
شهر مزار شريف *
- ۳۱- ریاست گمرک بلخ *
- ۳۲- تحویلخانه های بانک انکشاف زراعتی *
- ۳۳- گدام کود (ذخیره کود کیمیاوی) *
- ۳۴- مدیریت ترافیک و سایر مراکز رهنمایی آن *
- ۳۵- سینما مزار - سینما بلخ و مزار تیاتر *
- ۳۶- کلوپهای عروسی صدیقار - نذرگاه - البرز - هتل مزار -
ریاست کود برق مزار - سوزمه قلعه - مقبوضه هایون *
- ۳۷- مارکیت های حاجی صفر علی ۵ منزله - حاجی شهزاده (۹)
منزله - کهایت ۶ منزله - واحد فلز ۵ منزله - سوزمه قلعه
۵ منزله - مد یو قیوم ۵ منزله - مارکیت مندوی - مارکیت -
بایقرا ۹ منزله - هتل برات ۸ منزله و غیره *

- ۳۸- نمایندگی ریاست امور خارجه *
- ۳۹- دستگاه های تیل کشی (چهارخانه) و صابون سازی شخصی *
- ۴۰- شرکت قهر قل و کمیساری نظامی بلسخ *
- ۴۱- شفاخانه ها *
- ۴۲- ریاست تعلیم و تربیه ولایت بلسخ *
- ۴۳- دستگاه های شیرینی پزی شخصی *
- ۴۴- قوماندانی امنیه ولایت بلسخ و حوزه های پولیسی آن *
- ۴۵- شورای علمای جهادی افغانستان *
- ۴۶- شورای شهر جمعیت اسلامی ولایت بلسخ *
- ۴۷- شورای فرهنگی حرکت انقلاب اسلامی - وحدت اسلامی - حرکت اسلامی ولایت بلسخ - کتابخانه های عمومی شهر و غیره مؤسسه -
- سیاست فرهنگی - کلتوری و اجتماعی *
- ولایت بلسخ دارای یک ملیون نفر نفوس از (۱۰) ملیت بوده و بیشتر از (۴۸۸۴۴) منزل مسکونی و همچنان ۱۲ - هزار نمره زمین برای آبادی منازل که در شهر نو توزیع گردیده ، بیشتر از (۱۰۰) محراب مسجد (۳۱) باب تنبیه خانه بیشتر از (۱۱۰) دربندسرای (۲۰) هوتل شخصی (۱۰) باب مکتب لیسسه عالی - ۲۲ باب مکتب ابتدائیه ۱۵۰ - در ملتون بشمول ۳ باب دیوهای ادویه دولتی (هوشمت ابن سینا و ریاست امور فارسی) بیشتر از (۳۷۰۰۰) دوکان (۷) فایر یکه مهم اقتصادی دولتی (۲۳۹) مؤسسه اقتصادی و فرهنگی دولتی بیشتر از (۷۸) اپارتمان (۱۰) حمام عمومی (۴۰۰) فروه شگاه (۵) مرکز صحنی (۳) مؤسسه تحصیلات عالی و مسلکسی " (۵۰) آرایشگاه (۲) سینما و یک ننداری (۲۵) برج برق - (۳۸) سجاوار (۲) حوض آب بازی (۵) میدان ورزشی (۱) مکتب نرسنگ و نواحی هفتگاه شهر داری ۴۴۰ غرفه و ۸۴ مؤسسه خصوصی میا شمس *

چاه عمیق که مربوط به امریت آبرسانی ولایت بلخ (۱) اند قرار ذیل است :

۱- چاه عمیق انکشاف زراعت مربوط پروژه آبرسانی ولایت بلخ .
این چاه عمیق دارای ظرفیت ۲۰ لیتر آب در فی ثانیه بوده و در مناطق ذیل توزیع میگردد :

۱- گذر بایه قهر - کارته - مامورین - کارته - شفاخانه - سخی آباد
گذر انصاریا - ساحه چار راهی حاجی ایوب .

۲- چاه عمیق داخل لیسه فاطمه بلخی که ظرفیت تولید (۱۰) لیتر آب را در فی ثانیه داشته و توزیع آن به گذرهای ذیل صورت میگردد :

۱- گذر تو من - گله درک - چندک و تلندر شاه .
۳- چاه عمیق مغا برات - دارای ظرفیت تولید (۵) لیتر آب در فی ثانیه بوده و از طریق این چاه عمیق به گذرهای ذیل آب توزیع میگردد :

۱- گذر اوتنه قل - مال بازار - قسمتی از گذر سیاه گرد و مدرسه سلطانیه .

۴- چاه عمیق داخل مدرسه سلطانیه - این چاه عمیق نیز ظرفیت تولیدی بالاتر از (۱۰) لیتر آب را در فی ثانیه داشته که بخاطر حل مشکلات مدرسه مذکور و نواحی قریب آن یعنی عقب تفصیلات آب صحی آسایش دهنی را توزیع میدارد .

۱- سال تا سیس پروژه آبرسانی ولایت بلخ (۱۳۵۴) بوده که از ریاست شهر داری وقت مجزا شده است .

۵- چاه عمیق کارته باختر- از طریق این چاه که دارای ظرفیت تولیدی ۱۵- لیتر آب در فی ثانیه میباشد آب آشامیدنی در مناطق ذیل توزیع میگردد :

کارته باختر- قسمتی از کارته بخدی و غیره *

۶- چاه عمیق پروژه (۵) - ظرفیت تولیدی اضافه از (۱۰) لیتر آبرادر فی ثانیه دارا بوده و بمناطق ساحه پروژه (۵) آب توزیع مینماید *

۷- چاه عمیق گمرک مزار شریف (کارته صلح) - ظرفیت تولیدی (۱۰) لیتر آبرادر فی ثانیه داشته و برای قسمتی از پروژه (ایم) - آب آشامیدنی توزیع مینماید *

۸- چاه عمیق کارته خراسان نمبر ۲- ظرفیت (۱۰) لیتر آبرادر فی ثانیه دارا بوده و مشکلات مردم ساحات کارته خراسان سوم را مرفوع میسازد *

۹- چاه عمیق کارته خراسان نمبر ۳ *

۱۰- چاه عمیق نوبهار *

۱۱- چاه عمیق گذر سید آبساز *

چاه های عمیقی که فعلاً "تحت پلان میباشند و در آینده به ذخیره"

عمومی ارتباط میگیرند قرار ذیل اند *

چاه عمیق پوسته کمر بند - بابه یادگار - چاه عمیق داخل محوطه تخنیک حر فوی *

ناگفته نماند که چاه عمیق لیسه سلطان رضیه با ظرفیت بالاتر از - ۱۲- لیتر آب در فی ثانیه که به گذرهای محمد بیگ سرهنگ و قسمتی از گله جهاز خانه معدن نمک و دروازه خلم آب آشامیدنی صحنی توزیع مینماید و چاه عمیق گذر استالفی ها که از طریق این چاه عمیق با ظرفیت (۴) لیتر آب در فی ثانیه به ساحات همجوار آب آشامیدنی توزیع میگردد باد و حلقه چاه عمیق روضه شریف که ظرفیت تولیدی در کدام آنها (۵) لیتر آب در فی ثانیه بوده مربوط نمیشود

روضه شریف می باشد که از طریق آبرسانی حفظ و مواظبت میگردد (۱)
در شهر مزار شریف در حدود ۷۰ کیلو متر تمدید لوله های عمومی
آبرسانی صورت گرفته که تا بل یاد آوری می باشد (۲)

۱- قرار مالهه انجنیران آبرسانی ولایت بلخ آبیکه از جرنگاه
صحی ویا بمباره دیگر از لحاظ کمیت و کیفیت عالی بوده در استقامت
سرك دهنادی - مزار شریف وجود دارد *

۲- مجموع پناه بنای عمیق مخصوص و دولتی در شهر مزار شریف
در حدود (۱۰۰) حلقه تخمین شده است *

وضع فرهنگی و کلتوری

شهر مزار شریف مرکز ولایت بلخ که اهمیت خاص مذهبی دارد - از لحاظ صنعت ، تجارت و مراکز علمی و فرهنگی در خور اهمیت فراوان میباشد . بلخ باستان که مهد پرورش بزرگترین دانشمندان و نوایغ عزیز کشور محبوب ماست در درازنای تاریخ شاهد تحولات بزرگ علمی و فرهنگی بوده . سمواره اشخاص خبره و جوانان دانش پژوه را در دایان خویش پرورانیده است . اینک به از تباط موضوع وضع بشری ، کلتوری و فرهنگی شهر مزار شریف را بطور مختصر ذیلا مورد مطالعه قرار میدهیم :

تعلیم و تربیه نور ولایت بلخ :

الف - نظری بر پیگونی محارف قبل از مکاتب عصری :

طوری که اسناد و شواهد تاریخی به اثبات میرساند بلخ در طول - تاریخ ۵ هزار ساله خود سمواره گهواره تربیت و پرورش ، تحقیق و انکشاف علوم و دانش بشری بوده و چون معبد نویهار که زائرین از آسیای میانه ، هند ، چین و جنوب شرق آسیا غرض زیارت و فراگیری تعلیم مذهبی بسرزمین بخدی زیبا روی می آوردند یکی از ایمن شواهد است که ریشی های بزرگ در اینجا مردم را به سواد و تعلیمات مذهبی تربیت میکردند . بعد از نفوذ دین مقدس اسلام تعلیم و تربیه را فراگیری آموزشهای دینی تشکیل میداد که قرار صراحت است تاریخ ۱۲ هزار مکتب و مدرسه در شهر بلخ فعال بود . سیستم درسی در دو مرحله صورت میگرفت بدین ترتیب که اطفال از ۷ و ۸ سالگی بمکاتب که اغلب در جوار مساجد و یا خود مساجد وجود داشت از الفبا شروع نموده سوره های کوتاه جز می ام قرآن کریم را بسا بخششی از عبقا پیستد ابتدا ایسی

فرا گرفته به مرور کامل قرآن کریم می پراختند و کتب عقاید و فقه و
 حسن خط و مبادی ریاضی را می آموختند که این مرحله برای عموم
 اطفال تا سنین نوجوانی تکمیل میگردید * و مرحله دوم که شامل
 تحصیلات عالی بود در مدارس بزرگ پیش برده میشد و دانشمندان کسبه
 بدرجه طمیت بزرگ و عالی رسیده بودند وظیفه تدریس را اجرا می
 کردند * دختران نیز اکثرا " در مکاتب خانگی نزد زنان با سویسه
 و دانشمند سواد و تعلیمات دینی را فرا می گرفتند و این زنانیکه بنام
 (حاجی ملا) یاد میشدند دختران و بعضی پسران خردسال را به
 تعلیم قرآن کریم و کتب فقه و دیوان حافظ و بیدل شکست آشنا
 میکردند و فعلا " هم این نوع تدریس و تعلیم رواج کامل دارد کسبه
 بنام مکاتب خانگی یاد میکنند *

ب. س. سابقه تعلیم و تربیه عصری و فعلی در ولایت بلخ :

در سال ۱۳۰۰ مکتب رسمی بنام مکتب ابتدائیه عزیز آباد در گذر
 ۱۸ پهن تا سیم و در همان سال مأموریت معارف ولایت نیز ایجاد
 شد * مکتب مذکور چندین بنام مکتب نهر اول نامگذاری شد
 در حین سلطنت محمد ظاهر شاه بنام مکتب تاج شاهین مسووم گردید
 بعد ها بنام متوسطه جنرال احمد شهید نامگذاری شد که فعلا بنام
 مکتب (جنرال دوستم) نامیده میشود * بعد از اوایل سلطنت
 ظاهر شاه مأموریت معارف ارتقا کرده شعبات اداری آن مکتب
 ایجاد و بکار آغاز نموده در سال ۱۳۶۳ مدیریت تعلیم و تربیه
 بلخ بریاست تعلیم و تربیه ارتقا یافت * در سال ۱۳۷۰ (۱۰۴)
 باب مکتب در ولایت بلخ فعال بوده که با داشتن (۶۳۸۸) نفر
 شاگرد توسط ۸۵۹ استادان تدریس میشود * مقررات تعلیم
 و تربیه در مکاتب بنام نور مال و عادی پیش برده میشود و در طوسی
 یکسال اخیر (۱۱) باب مکتب جدیدا " ایجاد و فعال ساخته شده
 انجمن های مختلفه بمنظور اجرای بهتر تعلیم و تربیه در مکاتب
 مطابق لایحه و لایف مکتب معارف و معلمات ششمان را

انجام میدهند . در سال ۱۳۷۰ بتعداد (۱۲۲۷۰) ارفاقال
 واجد شرایط شمول به صنف اول مکاتب جذب شده اند .
 از روز های ملی و بین المللی استقبال بعمل می آید . مسایل
 داغ روز ، اخبار مهم یومیه و هفته وار مطابق پلانیهای معاونین امور
 تربیتی تبلیغ میگردد . جراید دیواری در مکاتب غرض نشر اخبار
 بمنظور رشد استعداد های فکری شاگردان تهیه و ماهوار تجدید
 میگردد .

اتاقهای گروه های هنری از قبیل رسانی ، خطاطی ، دوخت ،
 بافت و غیره بمنظور گزارش آثار هنری شاگردان در مکاتب ایجاد شده
 مسابقات سهورتی بین مکاتب مطابق تقسیم اوقات آمریت سهورت
 جریان دارد ، شاگردان ممتاز تشویق میشوند . کنفرانسهای
 صنفی هفته وار و کنفرانسهای عمومی ماهوار در مکاتب تدویر میشود .
 دروس معلمین و احرار آت کارهای تعلیمی و تربیتی در مکاتب از طریق
 مدیریت نظارت تعلیمی وقتا " فوقتا " بررسی و در رفع نواقص برنامه
 صورت میگردد . سمینار میتودیکی علمی برای بلند بردن سطح دانش
 استادان تدویر یافته است . کار های اداری و دفتر داری یومیه
 بحالت عادی پیش برده میشود .

دانشگاه بلخ - پوهنتون بلخ منحیت یکنهاد آموزش عالی
 با داشتن چهار دانشکده شامل (ادبیات ، انجینیری ، زراعت و اقتصاد)
 باکمیت (۴۰۰) نفر پسر و دختر در ماه حوت سال ۱۳۶۶ گشایش
 یافت و فعلا " درین دانشگاه هزار دانشجو که شامل دختر و پسر
 میباشد بوسیله بیش از شصت استاد دایمی و خدمت از مؤسسات -
 مربوط ولایت بلخ و کابل که درجه تحصیل استادان را بیشتر از سویه
 ماستر تشکیل میدهد بطور متداوم تدریس میشوند و همچنان علاوه از -
 دانشجویان ولایت بلخ ، جوانان ولایات دیگر چون بدخشان ، فاریاب
 کندز ، سمنگان و جوزجان نیز درین دانشگاه مصروف تحصیل اند .
 پوهنتون بلخ دارای (۱۱) دیپارتمنت بخش مربوط به پتمپسار
 دانشکده میباشد . درین دانشکده ها لابراتوار های مخصوص مضامین

مختلفه، کیمیا، بیالوجی، فزیک، جیولوجی، الکتروتخنیک و بیو-
 دیزی ایجاد گردیده است. اضافه از (۶۰۰۰) جلد کتب
 ادبی، تاریخی و اقتصادی در کتابخانه، دانشگاه مورد استفاده، -
 استادان و محصلان قرار دارد. همچنان طبع و نشر مجله علمی
 دانشگاه بلخ تحت عنوان (بلخ) که در آن آثار و نبشته های دانشی
 و پژوهشی استادان به نشر میرسد. قابل یاد آوری است که
 بخاطر فراهم آوری شرایط بهتر برای محصلان، کلوپ محصلان تیمهای
 ورزشی ایجاد شده است که شامل تیم والیبال و فوتبال میباشد.

محصلان میتوانند اوقات فراغت شانرا با این بازیها سپری نمایند.
 کلینیک صحنی دانشگاه بخاطر معاینه و تدوای لازم برای استادان
 محصلان و کارکنان این مؤسسه همه روزه بفعالیت خود ادامه میدهد.
 همچنان کانون ادبی محصلان دانشگاه بلخ با داشتن (۳۵) نفر
 عضو فعال میباشد. باید گفت که جهت آعاشه و بود و باش محصلانی
 که از ولایات دور دست شامل دانشگاه گردیده اند سیستم لیلیه ها -
 (زیستگاه های شبانه، پسران و دختران) ایجاد و زمینه زنده گی -
 نسبتاً آرام برای دانشجویان شامل در لیلیه فراهم گردیده است.
 انستیتوت پیداکوژی دانشسرای رودکی بلخ:

دانشسرای (انستیتوت پیداکوژی رودکی) ولایت بلخ در سال ۱۳۴۲
 بنام تربیه معلم ایجاد گردیده و در سال ۱۳۶۲ به انستیتوت پیداکوژی
 رودکی (دانشسرا) ارتقا داده شد که تا حال چندین دوره و به
 تعداد تقریباً ۲۹۳ تن به سویه لیسانس تقدیم جامعه نموده که
 بحیث استادان و رزیده بشمار میروند. فعلاً در دانشسرای رودکی
 به تعداد ۵۶۰ تن از محصلان که ۳۵۷ تن دختر و ۲۰۳ تن پسر می
 باشند شامل درس بوده که در رشته های کیمیا، بیالوجی، ریاضی
 فزیک، علوم اجتماعی (جغرافیه، تاریخ) زبان و ادبیات درسی -

پاورقی صفحه ۶۸، نمبر (۱) درین اواخر دانشکده حقوق و -
 شرعیات نیز در پیو هنتون بلخ جدیداً تأسیس گردیده است.

زبان و ادبیات پش تو طی يك وقت از طرف ۴۷ تن از استادان مجرب -
 ووریده به سويه هاي لیسانس • مافوق لیسانس و ماستر تد ریس میشود •
 این دانشسرا مجهز با البراتوارهاي مخصوص در رشته هاي کیمیا • فزیک
 بیالوجی (زیست شناسی) بوده و اتاق سمعی و بصري ان همیشه -
 فعال بوده و جهت استفاد ه* محصلین فعالیت مینماید •

دانشکده* پزشکی (طب) ابن سینا ی بلخی :

این دانشکده در ماه حوت سال ۱۳۶۶ در ولایت بلخ گشایش یافت
 که در آغاز در ان (۵۲) دانشجو شامل دختر و پسر سرگرم آموزش -
 گردیدند • اکنون شمار دانشجویان تقریبا به (۴۷۱) تن و از استادان
 ان به بیش از (۲۴) تن می رسد که از ولایت بلخ و سایر ولایات کشور
 میباشند • این دانشکده پزشک هاي جوان را به سويه* بالاتر از -
 لیسانس در رشته هاي گوناگون پزشکی (طب) آماده میسازد •

مطبعه* دولتی بلخ

مطبعه* دولتی ولایت بلخ به سال (۱۳۰۰) هـ ش تا* سیس و دمر حله*
 نخست با چاپ سنگی به طبع جریده* بیدار • اسناد و جد اول دفتری
 این ولایت مبادرت میورزید • در سال ۱۳۲۱ کار طباعتی مطبعه بانصب
 یکپایه ماشین طبع حروفی رونقی بهتر یافت خلاصتا اینکه یکپایه ماشین
 برقی طباعتی در سال ۱۳۴۱ نصیب این مؤسسه گردید •

اکنون مطبعه* دولتی ولایت بلخ با داشتن دو پایه ماشین طبع اخبار
 دو پایه ماشین طبع اوراق • یکپایه ماشین بزش • یکپایه ماشین دوخت
 و سه پایه ماشین گسترر فعالانه پاسخگوي نیازمندی هاي امور -
 طباعتی ولایت بلخ میباشد • طبع (۵۰۰۰) نسخه* روزنامه بیدار
 در روز • (۵۰۰۰) نسخه* جریده* (یولدوز) دو مرتبه در هفته
 و سایر اسناد و فورمه جات دفتری ارگانهاي دولتی ولایت بلخ از طریق
 این مطبعه میتواند نمونه هایی باشد از تلاش صادقانه و وطن دوستانه*
 کارگران و منسوبین این مؤسسه • درین اواخر یکمرداد -

مطابق شخصی بنامهای (شو خك - نوید - عابد) و غیره نیز در شهر
مزار شریف جدیداً ایجاد گردیده که مشکلات طباعتی مردم را تا
اندازه مرفوع میسازند *

نشریه های موقوتی که در شهر مزار شریف به نشر میرسند :

- ۱- روز نامه "بیدار" *
 - ۲- جریده "یولدوز" *
 - ۳- جریده "ازاد فرهنگ" خواهر برادر سلام *
 - ۴- جریده "ازاد اندیشه" *
 - ۵- جریده "ندای اسلام" نشریه "شورای عالی جنبش ملی - اسلامی - افغانستان" *
 - ۶- مجله "جنبش نشریه" شورای عالی جنبش ملی - اسلامی افغانستان *
 - ۷- جریده "ارمغان نشریه" شورای فرهنگی جنبش ملی - اسلامی زر *
 - ۸- مجله "ازاد شو خك" *
 - ۹- جریده "ازاد وحدت" *
 - ۱۰- مجله "پیام جهاد" نشر
 - ۱۱- مجله "پیام توحید" نشریه "حزب وحدت اسلامی بلخ و جریده "محرم" *
 - ۱۲- مجله "کوثر نشریه" شورای خواهران حزب وحدت اسلامی بلخ *
 - ۱۳- مجله "پیام زنان" *
 - ۱۴- مجله "صراط المستقیم" نشریه "شورای علمای جهاد" افغانستان *
 - ۱۵- مجله "قبه الاسلام" نشریه "شورای ولایتی حرکت انقلاب اسلامی ولایت بلخ" *
 - ۱۶- مجله "بیان نشریه" انجمن اسلامی دانشجویان ولایت بلخ و -
یکمدا در نشریه های موقوتی دیگر * همچنان مجله "توغری" یول از طرف
انجمن فرهنگی امیرعلیشیر نوایی *
- نماینده گسی از انس اطلاعاتی باختر

نماینده گسی از انس اطلاعاتی باختر در پو کات مدیریت مایوعات وقت

سال ۱۳۲۰ تا سیس، گردیده که هفته وار تیلگرامی اطلاعات و اخبار
 ولایت بلخ را به کابل انتقال میداد. در سال ۱۳۲۹ با آمدن تلیفون
 به نمایندگی از انس اطلاعاتی با ختر انتقال اطلاعات و اخبار مرکز زمینه
 مساعدی حاصل نمود اما با آنکه موجودیت مؤسسه اطلاعاتی و خبری
 در ولایت بلخ کاملاً بر میت داشت نمایندگی از انس اطلاعاتی با ختر
 ولایت بلخ در سال ۱۳۳۳ کاملاً لغو و از تشکیل افتاد.
 مدت دو سال مال ب خبری بوسیله شخص قرارداد بمرکز -
 انتقال داده می شد تا آنکه مجدداً مؤسسه اطلاعاتی رسماً شروع -
 بفعالیت نمود. ۱۳ سال قبل از امروز ریاست مرکزی از انس
 اطلاعاتی با ختر به سطح ولایت ارتقاء پذیرفت که این انکشاف موجب
 وسعت زمینه های فعالیت مسلکی نمایندگی از انس اطلاعاتی با ختر
 ولایت بلخ گردید. نمایندگی از انس اطلاعاتی با ختر ولایت
 بلخ با در اختیار داشتن یک پایگاه دستگاه تیلی تایپ توانایی اخذ
 و انتقال اخبار و اطلاعات فی مابین مرکز کابل و ولایت بلخ را دارا میا -
 شد. مزید بر خدمات مسلکی ژورنالیستیکی که نمایندگی
 از انس اطلاعاتی با ختر ولایت بلخ صدر آن میکرد دیگری هم تدویر
 نمایشگاه های عکاسی است که شایان توصیف میباشد.
 رادیو - تلویزیون بلخ

رادیو - تلویزیون از جمله وسایل اطلاعات جمعی بشمار رفته که
 در تنویر افهام عامه و بلند بردن سویه معنوی افراد نقش ارزنده
 بی را بازی میکنند. باید گفت که تلویزیون انقدر سابقه بیشتر
 در ولایت بلخ نداشته در حالیکه فعالیت نشراتی رادیو بیشتر می
 باشد چنانچه بار اول بتاریخ ۲ خوت (۱۳۶۲) رادیو در ولایت
 بلخ به نثرات خویش آغاز نمود. در آغاز مدت نشرات آن در حدود
 یک ساعت بود اما در سال ۱۳۶۳ گراف نشراتی آن به ۲ تا ۳ ساعت
 رسیده و از شروع سال ۱۳۶۳ تا اکنون پنج ساعت نشرات دارد.

برنامه همای را دیو بلخ بزبانهای دری و ازبکی و ترکمنی و پشتو
 میباشند. درین نشرات مزید بر سر ویسهای خبری و تبصره های -
 سیاسی، اعلانات، راپورتاژها، موسیقی، پروگرامهای اختصاصی
 فرهنگی و ادبیات، زراعت و اصلاحات ارضی، جوانان، پاسداران -
 صلح، صحت و زنده گی، چله چراغ دانش، اطفال، رادیو در خدمت
 شما و پاسخ به نامه هانیز جای دارد.
 باید یاد آور شویم که در ماه حمل ۱۳۶۵ ریاست تلویزیون نیز
 در سطح ولایت بلخ تأسیس گردید که فعلاً "دارای" ۳۰ (نفر کارمندان
 مسلکی بود و برنامه های نشراتی آنها پروگرام های ذوقی، ادبی،
 فرهنگی، سیاسی، نظامی، اطلاعاتی و فلمهای هنری احتوا مینماید.

کتاب فروشی بیمه قس

مؤسسه طبع کتب بیمه قس در مرکز کابل از سابق وجود داشته و نام
 پندگی آن سال ۱۳۶۵ در ولایت بلخ تأسیس شده است که دارای
 تحریر اساسی در جنوب غرب روضه مبارکه بوده شامل مغازه فروش کتب
 مهمانخانه و هنر ذخیره کتاب میباشد.
 درین مغازه سودمندترین کتابهای تولیدی و توردی به نرخ -
 نازل بفروش میرسد. این کتابها از طرف اتحادیه شعرا و نویسندگان
 افغانستان و وزارت تحصیلات عالی و مسلکی و وزارت عدلیه و کمیته
 دولتی طبع و نشر تهیه گردیده و مطالب تاریخی، ادبی و ساینس
 و کلتوری را در بر میگیرد. در مغازه فروش کتب بیمه قس مجلات
 روزنامه ها و جراید آزاد نیز عرضه میگردد. (۲۰)

-
- ۱- بیشتر از ۸۰ فیصد باشندگان شهر مزار شریف و نقاط همجوار آن -
 یاد داشتن تلویزیون در منازلشان این برنامه را تماشا مینمایند.
 - ۲- کتابخانه های مهم در شهر مزار شریف از کتابخانه روضه مبارکه
 - ۳- کتابخانه مولانا خسته
 - ۴- کتابخانه پوهنتون بلخ
 - ۵- کتابخانه انستیتوت پیداکونی رودکی بلخ
 - ۶- کتابخانه آ - مد روضه اسدی بلخ
 - ۷- لیسه یا دختران کتابخانه برای فرستادن کتب به اسلحه و غیره

شورای ولایتی انجمن کتابداران و ناشران افغانستان

انجمن کتابداران و ناشران افغانستان که در سالهای قبل منعقد شده بود یک سازمان فرهنگی در مرکز کابل وجود داشته از اول سال ۱۳۷۲ - از طرف دولت اسلامی در سطح کشور بر رسمیت پذیرفته شده و دارای تشکیلات ابتدایی میباشد که البته در آینده مقریب انکشاف و بسط خواهد نمود. این نهاد فرهنگی در آغاز سال ۱۳۷۱ در شهر مزار شریف مستقر گرداری شده و مرکز فعالیت آنرا تعمیر سلام خانه واقع باغ حضور تعیین کرده اند. اهداف عمده انجمن را تنظیم کتابخانه ها تدریس مسلك کتابداری، توريد و توليد كتاب و در مجموع رشد فرهنگ ملی و خدمت به علم و دانش تشکیل میدهد. مسئول انجمن - شورای ولایتی بلخ الحاج خليل الله خاوند بوده و دارای ۱۰ عضو مسلكی و اداری میباشد.

پیشینه هنر کاشی سازی در بلخ باستان

کاشی سازی یکی از هنرهای نفیسه و صنایع دستی قدیمه سرزمین خراسان است. هنر کاشی سازی در سرزمین خراسان متجمله بلخ - سابقه دیرین دارد که با دستیابی سفالینه های لعابدار مدور و بیضوی، مربع و نگینه یی در خرابه های بالا حصار بلخ که با خصوصیت کاشی های امروزی تطابق بهم میرساند میتوان پیشینه تاریخی این هنر ظریف را در بلخ باستان به صدهای سوم و چهارم هجری موسوط دانست. استفاده از کاشیها در صنایع معماری خصوصاً "آینه متبرکه" مدارس و خانقاه ها به آغاز مدنیت تیموریان در بخش های وسیع - خراسان و آسیای میانه رواج پیدا کرد که شاهکاریمای باقیمانده این هنر را میتوان در مسجد گوهر شاد مشهد، مسجد جامع هرات و رواق مدرسه و خانقاه خواجه ابو نصر پارسا در بلخ، بقایای گنبد سبز یا تارخانه در جوار روضه شریف شاه اولیا "ك" مشاهده کرد و پیشینه

آن به بیش از (۶۰۰) سال میرسد که اطراف آن با خط شصت
در نهایت نفاست و زیبای نگارین شده بود .
این بنای با عظمت تاریخی (۲۲) سال قبل کوردانه تخریب
گردید . کاشی کاری رواق و خانتاه خوابه ابونصر پارکس
از ساخته های قرن یازده هجری است با کاشی برشی تزئین شده
و مسایل چگونگی کار خانتاه مذکور را به از نگاه خصوصیت هندسی
و چه از نگاه ماهیت مواد مورد استعمال میتوان در کار بناهای مسجد
و خانتاه ها و غیره در از پاکستان مشاهده کرد .
کار کاشی روضه شریف در حدود (۱۲۲) سال قبل با اهتمام محمد
علم لویناب ترکستانی از طرف یکی از شاگردان مکتب کاشی بنسجام
استاد سمیع سمرقندی احاطی گذاری شده که استاد موصوف بسا
استفاده از کاشی (برشی) پیمزراه های خانتاه و خانتاه روضه شریف
را با انهام از تزئینات عمارت نقاره خانه کاشی کاری کرده و همچنان
به کاشی کاری هر دو گنبد خانتاه پرداخته استاد سمیع مذکور نه
تنها در تنوع اشکال هنری کاشی شرافیت بفرج داده بلکه کوشیده
تا انواع کاشی را از نگاه خصوصیت ساختمانی ترکیب و رنگ مورد
امتحان قرار داده و این هنر نفیسی را با کمال عروج خود برساند .
او توانسته بود طی چهار سال کار خود که بعدتر از آن عازم بیت الله
شریف شده نوع کاشی را تحت تولید و تجربه قرار دهد که عبارت از
۱- کاشی برشی ۲- کاشی نگینه ۳- کاشی خشتی بود .
کاشی نگینه دارای نفاست و زیبای خاصی است که شاگردان استاد
سمیع بعدتر کاشی برشی را نیز به دو نوع تولید مینمودند که یکی کاشی
برشی خشتی و دیگری خشتی لایبر نامیده میشوند . از کاشی نگینه
بی با وجود داشتن نفاست و زیبای خاص آن متأسفانه فعلاً استفاده
نمیشود . از نگاه تنوع اشکال طی سی سال یعنی از سال -
(۱۲۸۵) هجری قمری تا سال (۱۳۱۵) ه . ق . به اثبات تکسار
شاگردان استاد سمیع خصوصاً " کاشی های مار پیچ کوزه فروشی

چار که سه گره - نگیه بی مقرر نی (که نوح اخیر احتمال کمتر دارد)
 غات و گونگ از جمله انواع معمولی کاشیهای مورد استفاده میباشد .
 کاشی یا این ظرافت و زیبایی خود از نگاه مواد طرف کار برد کاملاً
 از فرآوردهای معدنی بلخ و مناطق اطراف آن ترکیب و تهیه میشود
 که عبارتند از خاک مخصوص قسمتهای دشت شادیان و تنگی چشمه
 شفا و خواجه یلغار و لیسوالی خلم و بالا حصار بلخ و یک ماده معدنی
 بنام (مغل و خاک برکت) سرب و قلع و غیره که بغداد رنگ آمیزی
 از رنگ و کشته میروند و آن نیز استفاده بعمل می آید .
 شاگرد چیره دست استاد سمیع بنام (آرتق مزاری) شاگردان
 متعددی درین رشته هنری تربیه کرد که در سالهای اخیر میتوان
 از خلیفه نقشبند ، خلیفه ایشان باز محمد ، غلام حیدر و خلیفه
 حکیم بنام سرد . استادان ورزیده کاشی کاری (نصب کاشی)
 عبارت بودند از خلیفه امیر ، خلیفه طاهر ، خلیفه خیر الدین ، خلیفه
 سلام و خلیفه عباد که قسمتهای عمده کار کاشی عبارت از روضه شریف
 و مسجد جامع آن کار همین استادان لایق بشمار می آید .
 کاشی سازی یکی از هنرهای نفیسه و صنایع دستی قدیم سرزمین
 خراسان است که جداست مستلزم توجه و نگهداشت و انکشاف
 میباشد ، مواد کار برد کار کاشی عبارت از نار بن بالتی و سنگ چقماق
 دریایی و چوب سفیدار میباشد .
 (پیشگامان هنر کاشی سازی در شهر ما محمد حکیم باشی شعبه
 کاشی سازی شاگرد ایشان باز محمد میباشد) که دارای بیش از
 هجده سال کار درین رشته و سابقه درین رشته داشت و تاکنون
 چهار تن شاگرد ماهر را تربیه و به جامعه تقدیم نموده است .
 غلام محی الدین شاگرد ایشان باز محمد از جمله کاشی سازان
 ماهر ولایت بلخ است که دارای (۱۷) سال سابقه کار در این
 کاشی سازی دارد و تا سال توانسته که شهرت شاگرد خوب را درین
 عرصه تربیه نموده و آمادگی فعالیت بسازد .

از جمله شاگردان با استعداد بخش کاشی سازی امروز میتوان —
از اشخاص ذیل یاد آوری نمود :

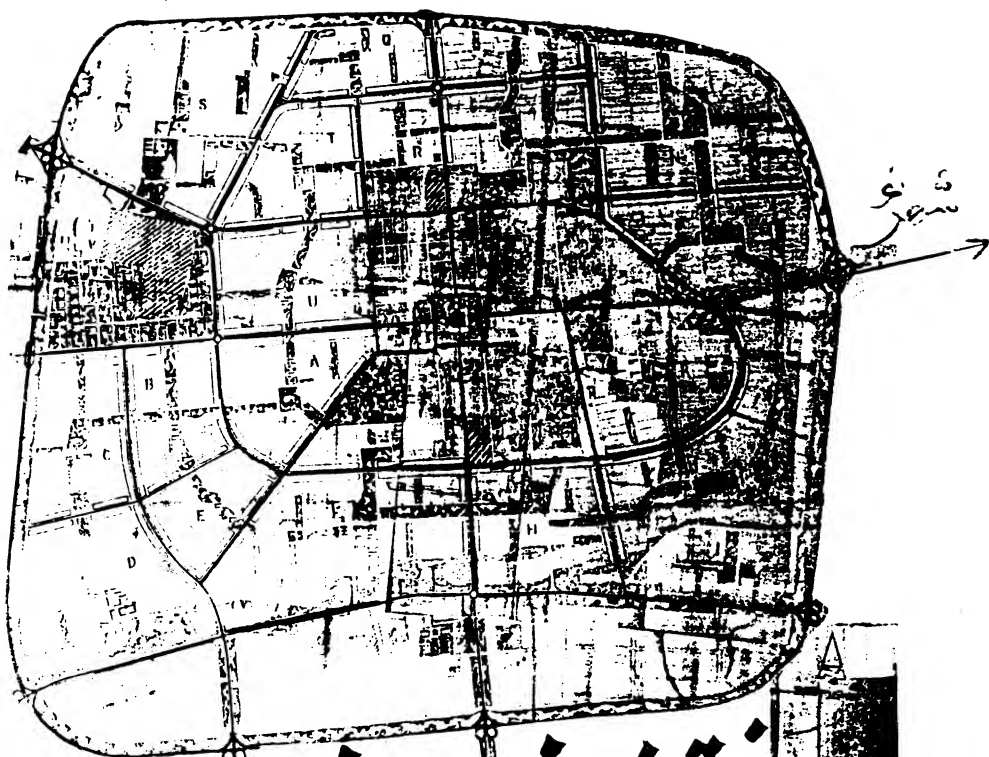
۱- محمد رحیم ۲- حبیب الله ۳- محمد ابراهیم ۴- شیر محمد *

انجمن اسلامی نویسندگان ولایت بلخ

انجمن اسلامی نویسندگان ولایت بلخ یک نهاد معتبر و شناخته
شده فرهنگی در کشور می باشد که در آن نویسندگان و شاعران و —
پژوهشگران ادبی و ادبیات شناسان ولایت بلخ که بعضاً " از نخبه گان
ادبیات معاصر کشور ما می باشند عضویت دارند *
انجمن اسلامی نویسندگان ولایت بلخ از بخشهای زیرین —
تشکیل یافته است :

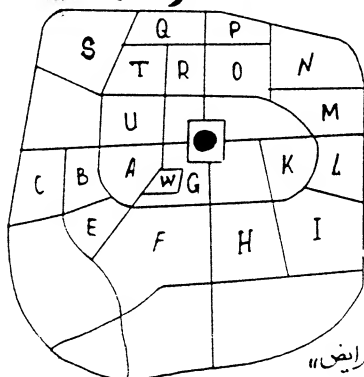
بخش شعر ، بخش داستان ، بخش طنز ، بخش پژوهش ادبی و نقد
ادبی ، بخش ادبیات جوانان ، بخش روایت فرهنگی و بخش امور
اجتماعی * ساختار تشکیلاتی انجمن متشکل از رئیس ، معاون و مسو
لان بخشها که در مجموع همه این ها گروه دبیران انجمن را می سازند *
برنامه های فعالیت های ادبی انجمن توسط گروه دبیران در طی
نشستهای متناوب و فوق العاده ریخته میشوند * از برنامه های دایمی
فعالیت های ادبی انجمن ، برگزاری همایش های ادبی خوانش شعر و —
داستان ، شب نشینی ها ، برگزاری اشت از شخصیت های بزرگ ادبی
مقدم ، متاء شعر و معاصر گستره ادبیات منطقه ، کشور و محصل —
راه اندازی سیمینارها و کنفرانس های ادبی و سایر محافل و جشنواره
های فرهنگی می باشند * باید یاد آور شویم که شعرا و نویسندگان
گان معاصر ولایت بلخ قرار ذیل اند :

۱- محمد شفیع رهگذر : فرزند یحیی خان به سال ۱۳۰۲ شمسی
در شهر مزار شریف متولد گردید بصورت خیر رسمی تحصیل دانش

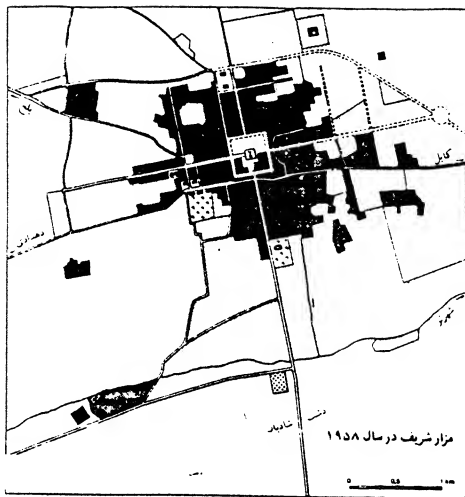
مزار شریف
MAZRA'AT SHARIF

نقشه شهر مزار شریف

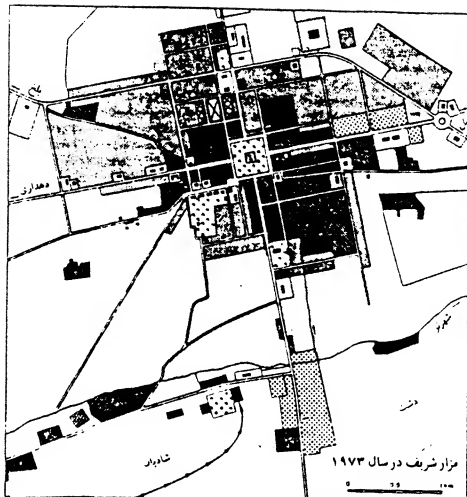

« طرح داکتر رانج »

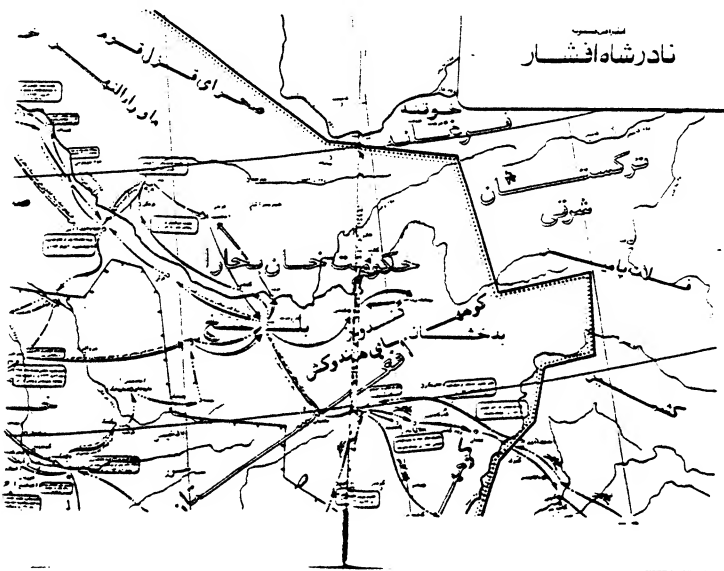
تطبیق پلان مازا تفصیلی شهر مزار شریف

- نقاط مسکونی متراکم (ساختمان) با مصارف شنی
- نقاط مسکونی پراکنده و وسیع‌تر روستایی یا مصارف شنی
- ساختمان ادارات و سازمانهای دولتی که تا سال ۱۹۷۳ مورد بازسازی قرار گرفته است
- مسجد اعظم (مسجد)
- باران، لایه‌ای پر صندل (حدود شهری)
- حیاطهای در دست ساختمان
- محصور با دیوارهای بلند
- منطقه‌های صنعتی
- معابر مواد معدنی
- پارکها و منطقه‌های سبز
- جاذبه‌ها

- نقاط مسکونی متراکم (ساختمان) با مصارف شنی
- نقاط مسکونی پراکنده و روستایی و مزارع وسیع با مصارف شنی
- ساختمانهای ادارات و سازمانهای دولتی
- محصور با دیوارهای بلند
- اغلب بناهای مدرن و یک تا دو طبقه با خانه‌های ویلایی
- منطقه‌های صنعتی (غیر شمال)
- جاذبه‌ها
- اماکن تفریحی (حیاطهای سبز) و زمین و گاز
- وکل برق فشار قوی
- مسجدهای آب قشایه
- محصور با دیوارهای بلند
- منطقه‌های صنعتی
- پارکها و منطقه‌های سبز
- شنه بازار و میدان بار
- سبزه
- سراسر بافت شهری
- شنه بازار و میدان بار

نموده است . آثارش اینهاست :

— خاتم که به پانزدهم نیز رسیده است .

— ما جرای زنده گی — بهشت زنده گی ، قصر پریان ، دست بریده ،
— گنهار ، دختر روستایی ، کشتزار ، فرهاد ، سفرنامه یی زیر
نام (شصت روز در دیار آشنا) و همچنان شمار ترجمه های این
ها اند :

— زندگی مارکی ، مرد سودخوار ، مولویه بعد از مولینا ، قرآن —
چیمت ؟ اسلام چیست ؟ طب و فن در تاریخ اسلام ، دخوا —
هر یتیم ، خاطرات یک نوعروس ، خانم عالیجناب و دختری از
جنوب .

واصف باختری : به سال ۱۳۲۱ شمسی در شهر مزار شریف متولد
گردید . تحصیلات داخلی را الی درجه لیسانس زبان و ادبیات
از دانشگاه کابل فرا گرفته و ماستری خود را در رشته آموزش و پرورش
از یونیورسیتی کولمبیا (ایالات متحده امریکا) بدست آورد .
تألیفات آن اینهاست :

(. . و آفتاب نمیبرد) ، شگوفه ها ، سرود باختر و از میعاد تا هرگز
که همه مجموعه های شعری اش میباشند . موصوف از شاعران شناخته
شده معاصر میباشند .

هلال الدین (بدری) ولد محمد عالم ، سال تولد ۱۲۹۸ —
در بلخ ، شاعر و نویسنده معاصر آثار موصوف :

— قرآن را به قرآن باید دید ، میراث ، دیوان اشعار بنسبام
(سپیده های شفق) ، کار تو تیک ، نیستان (گنجینه —
غزلیات) .

تور یالی (رزاقیار) — فرزند عبدالرزاق در سال ۱۳۳۲ ش —
در گذر خواجه کی ولسوالی غلم در یک خانواده روشنفکر و فرهنگی

بدنیا آمد ، تحصیلات خود را در رشته ژورنالیزم ادامه داده و —
 يك ژورناليزم سر فوی گردید . موصوف يك نويسنده ، ژورناليست و
 طنز نويس و داستان پرداز معاصر شهر بلخ (مزار شريف) بوده
 و از شهرت فراوانی برخوردار است ، آثار ، نوشته ها ، حقیقات و —
 تتبعات ارزشمند ادبی و عرفانی وی پیوسته در مطبوعات کشور به نشر
 رسیده و آثار موجوده اش عبارتند از رساله های (بيت الشفاء)
 (کوتاه در رنگی در زمینه گاهنامه و ویژه گیهای بلخ) (وسایل —
 اطلاعات جمعی ولایت بلخ) و (فوتوالبوم رنگی تزیینات هنری روضه
 مبارك شاه ولایت آب حضرت علی (کرم الله وجهه) میباشد .
 موصوف فعلا " پست ریاست عمومی اطلاعات و کلتور ولایت بلخ را —
 عهده دار میباشد .

صالح محمد خلیق — فرزند صوفي محمد عیسی در ۱۲ عقرب سال
 ۱۳۳۴ ش در شهر مزار شریف متولد گردیده و تحصیلات خود را —
 در رشته زمین شناسی به اتمام رسانیده از جمله شاعران معاصر
 بلخ میباشد . آثارش عبارتند از (سلام به آفتاب) و کالج بلند سبز
 مجموعه های شعری و يك رساله تحقیقی بنام (جشن های آریایی)
 خلیق اکنون بصفه رئیس انجمن نویسندگان ولایت بلخ اجرای وظیفه
 مینماید .

حافظ — الحاج خلیل الله (حافظ) از شعرای معاصر ولایت
 بلخ بوده و دیوانهای شعری دارد ، او شنوی و قصیده را خوب انشاء
 میکند ، حافظ مردیست خوش نویس و مردم دار و با همت که قناعت
 در زنده گی را بر همه چیز ترجیح میدهد .

حامد — عبدالسمیع حامد فرزند غلام نبی به سال ۱۳۴۸ ش —
 متولد شده و فارغ دانشکده طب ابوعلی سینا در ولایت بلخ میباشد .
 آثارش عبارتند از (شیشه های تشنه) و (باغچه های شهید) که
 هر دو مجموعه های شعری میباشد ، موصوف شاعر معاصر و عضو

انجمن نویسندگان ولایت بلخ میباشند .

مهر آئین - عبدالقیاس مهر آئین فرزند ملا محمد سلیم به سال ۱۳۳۸ ش در شهر ستان غرم ولایت سمنگان متولد گردیده است .
فارغ تحصیل نفت و گاز مزار شریف بوده و فعلاً " عضو انجمن نویسندگان ولایت بلخ می باشد " مجموعه بی از اشعارش به نام (آذریون) در سال ۱۳۶۸ به چاپ رسیده است . وی از جمله شعرای معاصر اینولا میباشند .

ژکفر حسینی - شجاع الدین ژکفر حسینی فرزند محمد نوی به -
سال ۱۳۴۶ ش در شهر مزار شریف پا به جهان فانی گذاشت .
تحصیلات خود را در لیسه متوسطه طب بلخ به پایان رسانیده و فعلاً " عضو انجمن نویسندگان ولایت بلخ می باشد " نامبرده از شعرای -
معاصر شهر مزار شریف بوده و یک مجموعه شعری اش تحت نام (فصل سبز) در سال ۱۳۷۰ به چاپ رسیده است .

دلگیر - محمد اسحق دلگیر فرزند محمد ابراهیم به سال ۱۳۲۴ ش در شهر ستان نهر شاهی ولایت بلخ متولد و تعلیماتش را در لیسه باختر بیایان رسانیده ، از جمله شعرای معاصر ولایت بلخ بوده و عضو انجمن نویسندگان ولایت بلخ می باشد .
موصوف سه مجموعه شعری دارد بنامهای (در خط اوج آرزو) ،
(پسری) و (در برگه کبود) که از آن جمله صرف مجموعه -
شعری (در خط اوج آرزو) در سال ۱۳۶۳ به طبع رسیده است .

قاسم - سید محمد ظاهر قاسم ام البلادی به سال ۱۳۲۰ در -
شهر خلم ولایت بلخ دیده به جهان گشود ، تحصیلات خود را در -
رشته ژورنالیسم قسماً در داخل و بعداً " با تعقیب کورس در -
جمهوری ازبکستان تکمیل نمود . وی از سال ۱۳۳۹ بدین سو -
با اکثر جراید ، روزنامه ها و مجلات کشور همکاری قلمی داشته -
است .

B

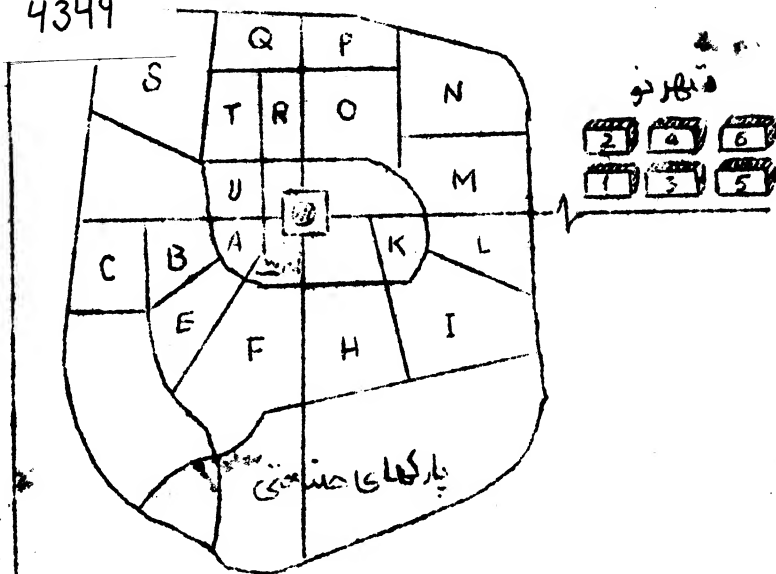
2.12416

ANS

4349

DEVELOPMENT OF

MAZAR-I-SHARIF CITY.

WRITER:

SULTAN MOHAMMAD ANSARI

ناشر: شریعہ اسلامیہ

تیار: (۵۰۰) عبد

چاپ: مطبعہ دہلی - طبع مجامع